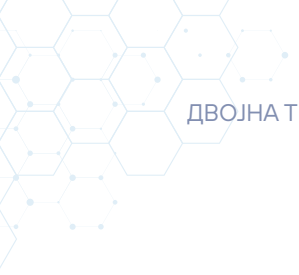

ДВОЈНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ДВОЈНА ТРАНСФОРМАЦИЈА НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Институт ПРЕСПА - Скопје

2021

ДВОЈНА ТРАНСФОРМАЦИЈА НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Извештај од истражувањето на зелената рамка и мапирањето на средствата за поддршка на двојната трансформација и методологија за мониторинг на зелената трансформација на Република Северна Македонија

Издавач:

Институт ПРЕСПА – Скопје

За издавачот:

Андреја Стојковски, извршен директор

Дизајн:

Бригада дизајн

Скопје, декември 2021

„Овој извештај од истражувањето и методологија за следење на хармонизацијата во поглавјето 27 и на двојната трансформација е изработен во рамки на проектот „ЕУ опсерваторија – поглавје 27“ финансиски поддржан од Фондацијата Отворено општество – Македонија. Содржината е единствена одговорност на авторите, и на ниту еден начин не може да се смета дека ги изразува гледиштата и ставовите на Фондацијата Отворено општество – Македонија.“

СОДРЖИНА

I. ВОВЕД	9
II. “ЗЕЛЕНАТА РАМКА”	10
1. ЗЕЛЕНИОТ ДОГОВОР	14
i. Финансиски инструменти за целосна имплементација на Зелениот договор	16
2. ЗЕЛЕНАТА АГЕНДА	25
3. ЕКОНОМСКИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАН	26
i. Програмирани проекти во рамките на Економскиот и инвестициски план	27
4. ИПА-3	37
ii. Утврдени акциски фишеа за 2021 и 2022	38
5. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА	47

I. ВОВЕД

Поглавјето 27 – животна средина и климатски промени е најскапото поглавје за постигнување на целосна хармонизација. Дополнително, јавните финансии никогаш не се доволни, па затоа е потребно сериозно приватно инвестирање и хармонизација на инвестициските циклуси. Од другата страна, ова поглавје, особено подрачјето за климатска акција и климатски промени, за Европската Унија е можност за преземање и искажување на глобално лидерство, утврдувајќи притоа амбициозни цели за посебните подрачја за сите држави-членки. Конечно, Северна Македонија има екстремно ограничени ресурси. Затоа е потребно паметно користење на сите достапни фондови со цел хармонизација со законодавството на ЕУ, особено кога станува збор за Поглавјето 27.

Овој документ треба да претставува корисна алатка за разбирање и приближување до граѓаните на Зелениот договор и Зелената агенда. Притоа, во првиот дел од документот се мапираат сите достапни ЕУ зелени средства, се прикажуваат подготвените и планираните проекти за финансирање со помош на средствата од Европската Унија, но и од државниот буџет. Во вториот дел од документот се обезбедува методологија за целосен мониторинг врз зелената трансформација, следејќи ја притоа одржливоста на владините политики, користењето на средствата од Европската Унија и националното финансиско планирање, како и развојот на соработката помеѓу ЕУ и нашата држава и напредокот во остварувањето на целосната хармонизација со поглавјето 27.

Дополнително, со документите се анализираат Зелениот договор и Зелената Агенда за Западен Балкан, предвидените иницијативи, потенцијалните донатори и влијанието на политиката за пристапувањето, а со дополнителните брифинг документи се обезбедуваат интересни и корисни информации со кои би можеле да се запознаат со целокупната зелена рамка, без притоа да имаат потреба да ги прочитаат сите документи.

II. „ЗЕЛЕНАТА РАМКА”

На 11ти Декември 2019, Европската комисија го претстави Европскиот Зелен договор. Стратегијата се стреми да ја трансформира Европската Унија кон модерна, конкурентна економија која ефикасно ги користи ресурсите, а притоа во 2050 година има постигнато нула-нето емисии на стакленички гасови, односно економскиот раст е одделен од користењето на ресурсите. Во таквата Унија, ниту едно лице и ниту една држава нема да бидат заборавени или изоставени. Како резултат од Самитот во Загреб, ЕУ ја прошири оваа Зелена Рамка и за Западниот Балкан заедно со амбициозен Економски и инвестициски план (ЕИП), што дополнително ја унапредува Зелената агенда за Западен Балкан и ја става во движење. Економскиот и инвестициски план обезбедува значителен инвестициски пакет кој мобилизира 30 милијарди за целиот регион.

ЕВРОПСКИОТ ЗЕЛЕН ДОГОВОР

Комуникација од Комисијата до Европскиот парламент, Европскиот совет, Советот, ЕКО-СОК и Комитетот на региони

<https://bit.ly/3n7L7wf>

ЗЕЛЕНАТА АГЕНДА ЗА ЗАПАДЕН БАЛКАН

Работен документ на Комисијата - Водич за имплементацијата на Економскиот и инвестициски план

<https://bit.ly/3n3BJtr>

ЕКОНОМСКИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАН

Комуникација од Комисијата до Европскиот парламент, Европскиот совет, Советот, ЕКО-СОК и Комитетот на регион

<https://bit.ly/3vl4g1g>

РЕГУЛАТИВА ЗА ИПА-3

Регулатива на Европскиот парламент и на Советот

<https://bit.ly/3G7cdMK>

Според Финансиската рамка, во наредните 7 години (2021-2027) регионот ќе добие 9 милијарди евра во грантови и 20 милијарди евра во инвестиции, кои треба да бидат искористени преку новиот Гарантен фонд на Западен Балкан. Ова ќе го поттикне долгорочното, зелено и социоекономско закрепнување, конкурентност на регионот, а ќе биде поддршка и за неговата зелена и дигитална транзиција и ќе го поттикне на одржлива поврзаност, регионална интеграција, трговија, а со тоа ќе ја зајакне и соработката и конвергенцијата со ЕУ, вклучително и климатските цели на ЕУ. Темелот на Зелената Рамка е обезбеден со **Европскиот Зелен Договор**, кој претставува нова стратегија за раст која цели да ја трансформира

ра ЕУ во фер и просперитетно општество. Таа има за цел да го заштити, зачува и подобри природниот капитал на ЕУ, да го заштити здравјето и добросостојбата на граѓаните од ризиците и влијанијата предизвикани од животната средина. Ќе биде потребна голема јавна инвестиција и засилени напори да се насочи приватниот капитал кон климатски и еколошки активности. Зелениот договор ќе ги подржи транзицијата на ЕУ кон фер и просперитетно општество кое одговара на предизвиците предизвикани од климатските промени и загадувањето на животната средина, додека Комисијата ќе треба да преземе активности за подобрување на **одржливоста на своите политики**, како и **владеење на правото и пристап до правда** пред националните судови во сите држави-членки.

Од друга страна, стратегиската рамка за зелената трансформација на Западен Балкан е поставена со **Зелената Агенда за Западен Балкан**, која покрива 5 области, како што се: декарбонизација, намалување на загадувањето на воздухот, водата и почвата, циркуларна економија, земјоделство и производство на храна, како и заштита на биодиверзитетот. Стратегијата ќе се фокусира на 5 приоритетни акции, и тоа: 1) пренасочување на финансиите кон одржливи практики кои ќе донесат стабилност во економијата, кои би ги отстраниле нееднаквостите низ ЕУ и би го подобриле јавното здравје и животната средина; 2) интеграција на енергетскиот пазар на Европската Унија со оние во соседните држави, помагајќи во имплементацијата на европската законска рамка, како и поставување на рокови за државите од Западен Балкан за почитување на правото на ЕУ за контрола на загадувањето; 3) колективно намалување на различни загадувачи предизвикани од сите електрани во одреден временски период; 4) итна акција против загадувањето на воздухот со цел да се заштити колективното здравје и 5) развој и имплементација на долгорочните климатски стратегии и национални енергетски и климатски планови.

Процесот на трансформација според Зелениот Договор ќе ги вклучи сите заеднички политики. Во таков случај, владеењето на правото е круцијален аспект за трансформацијата и клучен репер според кој ќе се оценува напредокот од страна на ЕУ. Кога зборуваме за постигнување на напредок и владеење на правото, Комисијата не се врзува само за процесот за пристапување кон ЕУ, туку и кон зелена трансформација, поврзувајќи ги двете за остварување на забрзана интеграција. Исто така, постигнувањето на целите поставени од Зелениот Договор и од Зелената Агенда од страна на државите од Западен Балкан ќе биде возможно само ако се зајакнат инвестициите и економскиот напредок, што зависи од подготвеноста на Западниот Балкан да ги имплементира темелните реформи засновани на европските вредности.

Бидејќи јавните финансии нема да бидат доволни, ЕУ ја координира својата поддршка и преку поврзување со партнерите гарантира премостување на инвестицискиот јаз со тоа што мобилизира и приватни инвестиции. Имено, ЕУ и државите членки се водечки светски донатори кои обезбедуваат повеќе од 40% од јавни финансии насочени кон климатски промени во светот. Дополнително, Комисијата предлага буџетски мејнстриминг на климатската акција и разви и презентираше сеопфатен акциски план кој ги вклучува сите држави од Западен Балкан.

Број	Економски и инвестициски план	Зелена агенда за Западен Балкан	Европски зелен договор	ИПА-3
1		Париски договор	Париски договор	Париски договор
2			Агенда на Обединетите нации за одржлив развој 2030	Агенда на Обединетите нации за одржлив развој 2030
3		Европски механизам за праведна транзиција	Европски механизам за праведна транзиција	
4		Шема за тргување со емисии	Шема за тргување со емисии	
5	Национални енергетски и климатски планови	Национални енергетски и климатски планови		
6	Инструмент за претпристапна помош (ИПА-3)	Инструмент за претпристапна помош (ИПА-3)		
7	Инвестициска рамка за Западен Балкан	Инвестициска рамка за Западен Балкан		
8	Инструмент за Западен Балкан за развој на претпријатијата и иновации	Инструмент за Западен Балкан за развој на претпријатијата и иновации		
9	Фонд за зелен пораст	Фонд за зелен пораст		
10		Акционен план за циркуларна економија	Акционен план за циркуларна економија	
11	Дигитална агенда за Западен Балкан			Дигитална агенда за Западен Балкан
12		Стратегија од фарма до трпеца	Стратегија од фарма до трпеца	
13		Стратегија за шуми	Стратегија за шуми	
14		Стратегија за биодиверзитет	Стратегија за биодиверзитет	
15		Европски фонд за праведна транзиција	Европски фонд за праведна транзиција	

Табела 1 – Преглед на пошироката „зелена рамка“

Регулативата за инструментот за претпристапна помош, за периодот 2021-2027 година (ИПА III) обезбедува помош во износ од над 5 милијарди евра. Голем дел од оваа поддршка ќе биде насочен кон клучни продуктивни инвестиции и инфраструктура. Ова вклучува поддршка за двојната зелена и дигитална транзиција и развивање на поврзана, конкурентна, научно поддржана, одржлива, иновативно-ориентирана економија. ИПА средствата ќе бидат на врвот на финансирањето, обезбедени во рамките на Економскиот и инвестициониот план за Западен Балкан, чија цел е да го зајакне економскиот развој, интеграцијата на пазарот и прекуграничната трговија во регионот и со Европската унија. Таа има за цел да ги зајакне основните инфраструктурни врски, особено транспортните и енергетските врски, како и да ја поддржи двојната зелена и дигитална транзиција.

Според Регулативата, структурата на ИПА III е поделена на 5 прозорци и 17 тематски приоритети. Петте прозорци се: **Прозорец 1** - Владеење на правото, темелни права и демократија, **Прозорец 2** - Добро владеење, законодавно усогласување, добрососедски односи и стратешка комуникација, **Прозорец 3** - Зелена Агенда и одржлива поврзаност, **Прозорец 4** - Конкурентен и инклузивен развој и **Прозорец 5** - територијални и вон-гранични соработки. Друга новина под ИПА III е тоа што фондовите не се дистрибуирани и распределени во национални пликоа по држава, туку државите ќе се натпреваруваат за финансии. Сепак, одредена фер поделба ќе биде загарантирана.

Доколку го земеме во предвид степенот на потенцијални инвестиции, само транспарентноста и подобрената транспарентност се клучот за здраво финансиско управување и спречување на корупцијата. Затоа, треба да се воспостави стратешки пристап за ефективно разбивање на криминалните организации и нивната економска основа, вклучувајќи подобри резултати во финансиските истраги и конфискацијата на средства. Дополнително, соработката помеѓу партнерите во регионите, како и соработката со ЕУ се основата преку која ќе се адресираат специфични безбедносни предизвици, како борба против тероризмот и екстремизмот, пеењето пари, недозволената трговија со оружје, трговија со луѓе и криумчарењето мигранти.

Фреквенција на повторување и поврзаност

Пошироката „зелена рамка“ ја сочинуваат дополнителни 15 документи со кои натаму се развива стратешкиот пристап во одредени области, се планираат финансиски средства или се предлагаат финансиски инструменти за поддршка на двојната трансформација, или се обврзуваат Европската Унија, државите-членки, односно државите на глобално ниво дека ќе ги фокусираат своите напори за спречување на климатските промени. Притоа, сите 15 документи, како и самата „зелена рамка“ својата основа ја наоѓаат во Парискиот договор и во Агендата на Обединетите нации за одржлив развој 2030 на кои се повикуваат. Следејќи ја ваквата поврзаност Конечно, поврзаноста е дотолку поочигледна ако се направи анализа на фреквенциите и повторувањата на зборовите во основните документи на „зелената рамка“. Ваквата анализа покажува дека сите документи зборуваат за исти или за слични теми. Притоа, „зелената рамка“ ја фокусира борбата против климатските промени и гарантира одржливи политики. Дополнително, рамката обезбедува и двојна, дигитална и зелена трансформација, потпирајќи се на владеењето на правото. Оттука, клучните термини за целата рамка се: **клима, климатска**, односно **климатски** (промени, агенда; договор, транзиција, акција, политика); **одржлив, одржливо, одржлива** (транзиција, агенда, технологија, реформа, пазар, економија); **дигитален, дигитално, дигитална** (транзиција, пазар, агенда, технологија, реформа); **зелен, зелено, зелена** (договор, инвестиција, транзиција, енергија, економија, хармонизација); како и **владеење на правото** што се поврзува со хармонизација, антикорупција, пристапување и проширување.

1. ЗЕЛЕНИОТ ДОГОВОР

Зелениот договор е стратешката рамка на Европската Унија со која се утврдуваат чекорите за постигнување на климатска неутралност до 2050 година. Со Зелениот договор се обновува посветеноста на Комисијата за справување со предизвиците поврзани со климата и животната средина, гарантирајќи трансформација на ЕУ во фер и просперитетно општество, со модерна и конкурентна економија, која ефикасно ги користи ресурсите, каде што во 2050 година нема нето емисии на стакленички гасови, а економскиот раст е одвоен од користењето на ресурсите. Оттаму, главната цел на Зелениот договор е Европа да биде првиот климатски неутрален континент.

Да се преземе акција за

Подобрување
на
**одржливоста
на политиките**

Подобрување
на **владеењето
на правото и
пристапот до
правдата**

Да се преземе акција за

Со Зелениот договор, сите 27 држави-членки се обврзаа дека ќе ги намалат емисиите за најмалку 55% до 2030 година, во споредба со нивоата од 1990 година.

Имајќи ја предвид главната цел, секако, фактот дека поставената амбиција навлегува во повеќе области, произлегува дека Зелениот договор претставува план за целосна трансформација на Унијата.

Планот вклучува потенцијални тарифи за државите кои не го намалуваат загадувањето со стакленички гасови, преку Механизмот за прилагодување на граничните вредности на јаглеродот. Исто така, планот вклучува и:

- 1. акционен план за циркуларна економија,**
- 2. преглед и можна ревизија на сите релевантни инструменти од политиката за климатска акција;**
- 3. Нова Стратегија „Од фарма до трпеза“ која го менува фокусот од усогласеност кон перформанси;**
- 4. ревизија на Директивата за оданочување на енергијата;**
- 5. Стратегија за одржлива и паметна мобилност; и**
- 6. Стратегија за шуми на ЕУ.**

i. Финансиски инструменти за целосна имплементација на Зелениот договор

За целосна имплементација на Зелениот договор и постигнување на утврдените цели, Европската Унија ги предвидува следните финансиски инструменти. Пристапот кон фондовите е главно зачуван за државите членки, но некои од инструментите овозможуваат пристап и за држави кандидати и оние во процес на пристапување.

Иновациски фонд на системот за тргување со емисии <i>Emissions Trading System Innovation Fund</i>	Вредност
<p>Фондот за иновации е една од најголемите светски програми кои финансираат демонстрација на иновативни технологии со ниска содржина на јаглерод. Фондот поддржува комерцијална демонстрација на иновативни технологии со ниска потрошувачка на јаглерод, во зависност од цената на јаглеродот, а со цел да се донесат на пазарот индустриски решенија за декарбонизација на Европа и да се поддржи транзицијата кон целосна климатска неутралност.</p>	20 милијарди евра
<p>Целта на фондот е да се помогне на бизнисите да инвестираат во чиста енергија и индустрија и на тој начин да го поттикнат економскиот раст, да создадат локални работни места и да го јакнат европското технолошко лидерство на глобално ниво.</p> <p>Фондот ја остварува својата цел прави преку објавување повици за големи и мали проекти кои се фокусираат на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) иновативни технологии и процеси со ниска содржина на јаглерод во енергетски интензивни индустрии, вклучително и производи кои ги заменуваат оние со висока содржина на јаглерод; 2) зафаќање и искористување на јаглеродот (CCU); 3) изградба и работа на зафаќање и складирање на јаглерод (CCS); 4) иновативно производство на обновлива енергија; 5) складирање на енергија. 	

Инструмент за поврзана Европа <i>Connected Europe Facility</i>	Вредност
<p>Инструментот за поврзана Европа е клучен инструмент за финансирање на ЕУ, за промоција на економскиот раст, порастот на бројот на работни места и конкурентноста, преку поддршка на насочени инфраструктурни инвестиции на европско ниво. Инструментот го поддржува развојот на трансевропски мрежи во областа на транспортот, енергијата и дигиталните услуги со високи перформанси. Инвестициите од инструментот ги пополнуваат алките што недостасуваат во енергетскиот, транспортниот и дигиталниот столб на Европа.</p>	<p>33,7 милијарди евра</p>
<p>Сектор - Транспорт</p> <p>Во транспортниот сектор, програмата промовира меѓусебно поврзани и мултимодални мрежи со цел да се развие и модернизира железничката, патната, внатрешната водна и поморска инфраструктура, како и да гарантира безбедна и сигурна мобилност. Приоритет за финансирање ќе се даде на натамошниот развој на трансевропските транспортни мрежи (TEN-T), фокусирајќи се на врските што недостасуваат и прекуграничните проекти со додадена вредност на ЕУ. 1,56 милијарди евра од транспортниот буџет ќе финансираат големи железнички проекти меѓу државите, а 1,69 милијарди евра ќе бидат посветени на осигурување дека кога инфраструктурата е приспособена за подобрување на воената мобилност во ЕУ, таа е компатибилна за двојна употреба, задоволувајќи ги и цивилните и воените потреби .</p> <p>Сектор - Енергија</p> <p>Во енергетскиот сектор, програмата има за цел да придонесе за понатамошна интеграција на Европскиот енергетски пазар, подобрување на интероперабилноста на енергетските мрежи помеѓу државите и секторите, олеснување на декарбонизацијата и гарантирање на безбедност на снабдувањето. Со инструментот ќе бидат поддржани и прекугранични проекти од областа на производството на обновлива енергија, а при дефинирањето на критериумите за доделување ќе се зема предвид усогласеноста со ЕУ и националните енергетски и климатски планови, вклучувајќи го и принципот „ енергетската ефикасност пред се“.</p> <p>Сектор - Телекомуникации</p> <p>Инструментот е клучен за секторот на телекомуникациите, особено за олеснување на прекуграничната интеракција помеѓу јавната администрација, бизнисите и граѓаните, преку распоредување на дигитални сервисни инфраструктури (DSIs) и широкопојасни мрежи. Поддржаните проекти ќе бидат такви што ќе придонесуваат за создавање на европски еко-систем на интероперабилни и меѓусебно поврзани дигитални услуги кои го одржуваат единствениот дигитален пазар.</p> <p>Инструментот за поврзана Европа 2021-2027 ги нагласува синергиите помеѓу транспортните, енергетските и дигиталните сектори и промовира меѓу секторска соработка во области како што се поврзана и автоматизирана мобилност и алтернативни горива.</p> <p>Инструментот, исто така, има за цел да ги вклучи климатските активности, земајќи ги предвид долгорочните обврски на ЕУ за декарбонизација, како што е Парискиот договор.</p> <p>Управувањето со транспортните и енергетските делови од програмата на Инструментот го врши Европската извршна агенција за клима.</p>	

Фонд за модернизација на системот за тргување со емисии <i>Emission Trading System Modernization Fund</i>	Вредност
<p>Фондот за модернизација е програма за поддршка на 10 држави-членки на ЕУ со пониски приходи во нивната транзиција кон климатска неутралност преку помагање за модернизирање на нивните енергетски системи и подобрување на енергетската ефикасност.</p> <p>Државите-членки кои ќе бидат кориснички на овој фонд се: Бугарија, Хрватска, Чешка, Естонија, Унгарија, Летонија, Литванија, Полска, Романија и Словачка.</p>	<p>14 милијарди евра</p>
<p>Фондот за модернизација ќе поддржува инвестиции во:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Производство и користење на енергија од обновливи извори; 2) Енергетска ефикасност; 3) Складирање на енергија; 4) Модернизација на енергетските мрежи, вклучувајќи централно греење, цевководи и мрежи; 5) Правична транзиција во региони зависни од јаглерод: прераспоредување, преквалификација и усовршување на работниците, образование, иницијативи за барање работа и старт-ап. <p>Фондот за модернизација ќе придонесе за значајните инвестициски потреби на 10-те држави-членки со пониски приходи за модернизирање на нивните енергетски системи. Фондот за модернизација ќе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Помогне на државите-членки, кориснички на фондот, да ги исполнат климатските и енергетските цели за 2030 година и да играат активна улога во транзицијата на ЕУ кон климатска неутралност; 2) Ја зголеми енергетската безбедност во државите-членки, кориснички на фондот, преку поддршка на зголемени меѓусебни врски и модернизација на енергетските мрежи; 3) Го подобри финансирањето на обновливите извори на енергија; 4) Помогне да станат позелени и почисти економиите и енергетските сектори на државите-членки, кориснички на фондот; и 5) Промовира размена на најдобри практики меѓу државите-членки, кориснички на фондот. 	

Инвестициски план за одржлива Европа <i>Sustainable Europe Investment Plan</i>	Вредност
<p>Инвестицискиот план за одржлива Европа познат и како Европски инвестициски план за зелениот договор е инвестицискиот столб на Зелениот договор.</p>	<p>1 билион евра</p>
<p>Планот има три главни цели:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ќе го зголеми финансирањето за транзицијата и ќе мобилизира најмалку 1 билион евра за поддршка на одржливи инвестиции во следната деценија преку буџетот на ЕУ и придружните инструменти, особено InvestEU. 2) Ќе создаде овозможувачка рамка за приватните инвеститори и јавниот сектор да ги олеснат одржливите инвестиции; 3) Ќе обезбеди поддршка на јавната администрација и промоторите на проектите во идентификувањето, структурирањето и извршувањето на одржливи проекти. 	
Европски механизам за праведна транзиција <i>European Just Transition Mechanism</i>	Вредност
<p>Механизмот за праведна транзиција е клучна алатка за да се осигури дека транзицијата кон климатско неутрална економија се одвива на фер начин, без да остави никого назад. Тој обезбедува насочена поддршка за да помогне во мобилизацијата на најмалку 65-75 милијарди евра во периодот 2021-2027 година за најпогодените региони, а со цел да го олесни социо-економското влијание на транзицијата.</p> <p>Се очекува новиот фонд за праведна транзиција во вредност од 17,5 милијарди евра (според цените од 2018 година; односно 19,3 милијарди евра по тековни цени) да мобилизира близу 30 милијарди евра инвестиции.</p> <p>Шемата за „праведна транзиција“ на InvestEU ќе обезбеди буџетска гаранција во рамките на програмата, низ четирите прозорци на политики, а ИнвестЕУ како советодавен центар ќе дејствува како централна влезна точка за барањата за советодавна поддршка. Се очекува да бидат мобилизирани 10-15 милијарди евра во инвестиции претежно во приватниот сектор.</p> <p>Новиот заем за јавниот сектор ќе комбинира грантови од 1,5 милијарди евра финансирани од буџетот на ЕУ со 10 милијарди евра заеми од Европската инвестициска банка, за да се мобилизираат помеѓу 25 и 30 милијарди евра јавни инвестиции.</p>	<p>100 милијарди евра</p>

Поддршката ќе биде обезбедена за сите држави-членки, а ќе се фокусира на региони кои се најинтензивни за јаглерод или каде што има најмногу луѓе кои работат на фосилни горива. Државите-членки можат да добијат пристап со подготовка на планови за територијална праведна транзиција за периодот до 2030 година, идентификувајќи ги териториите што треба да добијат најголема поддршка. Плановите, исто така, треба да утврдат начини за најдобро справување со социјалните, економските и еколошките предизвици.

Механизмот за праведна транзиција ќе ги заштити луѓето и граѓаните најранливи на транзицијата:

- 1) преку олеснување на можностите за вработување во новите сектори и оние во транзиција;
- 2) нудење можности за преквалификација;
- 3) подобрување на енергетско ефикасното домување;
- 4) инвестирање за борба против енергетската сиромаштија;
- 5) олеснување на пристапот до чиста, достапна и безбедна енергија.

Механизмот за праведна транзиција ќе ги заштити компаниите и секторите, активни во индустриите со интензивна употреба на јаглерод со:

- 1) поддршка на транзицијата кон технологии со ниска потрошувачка на јаглерод и економска диверзификација врз основа на инвестиции и работни места отпорни на климата;
- 2) создавање атрактивни услови за јавните и приватните инвеститори;
- 3) обезбедување полесен пристап до заеми и финансиска поддршка;
- 4) инвестирање во создавање на нови фирми, мали и средни претпријатија и старт-ап;
- 5) инвестирање во истражувачки и иновациски активности.

Механизмот за праведна транзиција ќе ги заштити државите-членки и региони, со голема зависност од фосилни горива и индустрии интензивни на јаглерод со:

- 1) поддршка на транзицијата кон активности со ниска содржина на јаглерод и климатски отпорни;
- 2) отворање нови работни места во зелената економија;
- 3) инвестирање во јавен и одржлив транспорт;
- 4) давање техничка помош;
- 5) инвестирање во обновливи извори на енергија;
- 6) подобрување на дигиталната поврзаност;
- 7) обезбедување прифатливи заеми на локалните јавни власти;
- 8) подобрување на енергетската инфраструктура, централното греење и транспортните мрежи.

Европски фонд за праведна транзиција <i>European Just Transition Fund</i>	Вредност
<p>Фондот за праведна транзиција е една од клучните алатки на Европската унија за поддршка на регионите во транзицијата кон климатска неутралност до 2050 година.</p> <p>Фондот за праведна транзиција првенствено обезбедува грантови во наменска шема за транзиција под InvestEU.</p> <p>Поддршката обезбедена преку Фондот за праведна транзиција е фокусирана на економската диверзификација на териториите кои се најмногу погодени од климатската транзиција, како и на обновувањето на вештините и активното вклучување на нивните работници и баратели на работа.</p> <p>Критериумите за подобност за инвестиции во другите два столба на Механизмот за праведна транзиција се пошироки со цел да се поддржат и активностите поврзани со енергетската транзиција.</p>	<p>17,5 милијарди евра</p>
<p>Фондот за праведна транзиција е клучна алатка за поддршка на териториите кои се најмногу погодени од транзицијата кон климатска неутралност и за спречување на зголемување на регионалните разлики. Неговите главни цели се да го ублажи влијанието на транзицијата преку финансирање на диверзификацијата и модернизацијата на локалната економија и преку ублажување на негативните реперкусии врз вработувањето. За да ја постигне својата цел, Фондот за праведна транзиција поддржува инвестиции во области како што се дигитално поврзување, технологии за чиста енергија, намалување на емисиите, регенерација на индустриски локации, преквалификација на работници и техничка помош.</p> <p>Фондот за праведна транзиција обезбедува поддршка за сите држави-членки. Критериумите за распределба на средствата се засноваат на индустриските емисии во региони со висок интензитет на јаглерод, вработеноста во индустријата и во ископувањето јаглен и лигнит, производството на тресет и нафтени шкрилци и нивото на економски развој. Притоа, државите-членки кои сè уште не се обврзале да ја спроведат целта за постигнување климатска неутралност до 2050 година, ќе добијат само 50% од нивната планирана распределба.</p> <p>Нивото на кофинансирање на проекти од ЕУ е поставено според категоријата регион во кој се наоѓаат овие проекти. За помалку развиените региони таа е поставена на максимум 85%, за регионите во транзиција 70% и за поразвиените региони 50%.</p>	

Европски фонд за регионален развој <i>European Regional Development Fund</i>	Вредност
<p>Европскиот фонд за регионален развој има за цел да ја зајакне економската, социјалната и територијалната кохезија во Европската унија преку корекција на дисбалансот помеѓу регионите.</p> <p>Во периодот 2021-2027 година, Фондот ќе овозможи инвестиции во поаметна, позелена, поповрзана и посоцијална Европа која е поблиску до нејзините граѓани.</p>	<p>234 милијарди евра</p>
<p>Во 2021-2027 година, Фондот ќе овозможи инвестиции за Европа и нејзините региони:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Поконкурентна и поаметна Европа, преку иновации и поддршка на малите и средни бизниси, како и дигитализација и дигитално поврзување; 2) Позелена и флексибилна Европа, со ниско ниво на јаглерод; 3) Повеќе поврзана Европа, со подобрена мобилност; 4) Повеќе социјална Европа, која поддржува ефективно и инклузивно вработување, образование, развој на вештини, социјална инклузија и еднаков пристап до здравствена заштита, како и Европа каде е зајакната улогата на културата и одржливиот туризам; 5) Европа поблиску до граѓаните, каде се поддржува локалниот развој и одржливиот урбан развој. 	

Европски социјален фонд плус <i>European Social Fund Plus</i>	Вредност
<p>Европскиот социјален фонд плус е главниот инструмент на Европската Унија (ЕУ) за инвестирање во човечкиот капитал. Фондот ќе продолжи да дава важен придонес во политиките на ЕУ за вработување, социјалата, образованието и развојот на нови вештини, вклучително и структурните реформи во овие области.</p> <p>Фондот, исто така, ќе биде еден од темелите на социо-економското закрепнување на ЕУ од пандемијата на коронавирус. Пандемијата ги промени придобивките во учеството на трудот, ги предизвика образовните и здравствените системи и ги зголеми нееднаквостите. Оттаму, фондот ќе биде еден од клучните инструменти на ЕУ што ќе им помогне на државите-членки да се справат со овие предизвици.</p> <p>Како дел од политиката на кохезија, фондот ќе ја продолжи својата мисија за поддршка на економската, територијалната и социјалната кохезија во ЕУ – намалувајќи ги разликите меѓу државите-членки и регионите.</p>	<p>99,3 милијарди евра</p>
<p>Европскиот социјален фонд плус обединува четири инструменти за финансирање кои беа одвоени во програмскиот период 2014-2020 година:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Европскиот социјален фонд (ЕСФ); 2) Фондот за европска помош на најсиромашните (ФЕАД); 3) Иницијативата за вработување млади; и 4) Европската програма за вработување и социјални иновации (EaSI). 	
Рамковна програма Хоризонт Европа <i>Horizon Europe Framework Programme</i>	Вредност
<p>Хоризонт Европа е клучната програма за финансирање на ЕУ за истражување и иновации. Програмата се фокусира на справување со климатските промени, постигнување на целите за одржлив развој на ОН и зајакнување на конкурентноста и растот на ЕУ.</p> <p>Програмата ја олеснува соработката и го зајакнува влијанието на истражувањето и иновациите во развојот, поддршката и имплементацијата на политиките на ЕУ додека се справува со глобалните предизвици, а поддржува создавање и подобра дисеминација на знаење и технологии.</p>	<p>95,5 милијарди евра</p>

Освојување на ракот: мисија возможна

Цели до 2030 година:

- повеќе од 3 милиони спасени животи;
- подолг и подобар живот;
- постигнато темелно разбирање на ракот;
- спречување на тоа што може да се спречи;
- оптимизирана дијагнозата и третманот;
- поддржат квалитетот на животот на сите луѓе изложени на рак;
- обезбеден еднаков пристап на горенаведеното низ Европа.

Климатски отпорна Европа

Подготовка на Европа за климатски нарушувања и забрзана трансформација во климатски отпорна и праведна Европа до 2030 година.

Цели до 2030 година:

- да се подготви Европа да се справи со климатските нарушувања;
- да се забрза транзицијата кон здрава и просперитетна иднина во безбедни планетарни граници; и
- да се зголемат решенијата за издржливост што ќе предизвика трансформации во општеството.

Мисија Морска ѕвезда 2030: Вратете ги нашите океани и води

Цели до 2030 година:

- чистење на морските и свежите води;
- обновување на деградираните екосистеми и живеалишта;
- декарбонизација на сината економија со цел одржливо да се искористат основните добра и услуги што ги обезбедуваат.

100 климатски неутрални градови до 2030 година - од и за граѓаните

Цели до 2030 година:

- поддршка, промовирање и прикажување на 100 европски градови во нивната системска трансформација кон климатска неутралност до 2030 година; и
- претворање на овие градови во центри за иновации за сите градови, кои имаат корист за квалитетот на животот и одржливоста во Европа.

Грижата за почвата е грижа за животот

Цели до 2030 година:

- најмалку 75% од сите почви во ЕУ се здрави за храна, луѓе, природа и клима.

2. ЗЕЛЕНАТА АГЕНДА

Зелената агенда за Западниот Балкан е стратегискиот документ кој го објаснува европскиот пристап кон двојната зелена и дигитална трансформација на Западниот Балкан, а за постигнувањето на општата цел на Зелениот договор. Зелената агенда се посветува на пет области

1. Климатска акција (декарбонизација, енергија и мобилност)
2. Циркуларна економија (рециклирање, одржливо производство и ефикасна употреба на ресурсите)
3. Биодиверзитет (заштита на природното богатство во регионот)
4. Борба против загадувањето на воздухот, водата и почвата
5. Одржливи прехранбени системи и рурални области.

Дополнително, Зелената агенда за Западен Балкан се посветува и на 5 генерални приоритети во секоја од областите.

Кога станува збор за декарбонизација, енергија и мобилност, поставениот приоритет е државите од Западен Балкан да го усогласат своето законодавство со тоа на ЕУ, како и да преземат мерки за да постигнат климатска неутралност до 2050 година. Дополнително, се нагласува потребата од справување со енергетската сиромаштија, како и подобрување и воспоставување на еколошки транспортни начини со одржливи решенија за мобилност, вклучително и инфраструктура за алтернативни горива итн.

Циркуларната економија го разгледува целиот животен циклус на производитите и се заложува за спречување на отпадот, модерно управување, рециклирање, реупотреба инт. Преку ваквите постапки Зелената агенда предвидува постигнување на одржливост на производството на сировини и интегрирање кон индустриски екосистеми.

Третата област говори за загадувањето и предвидува дека подобрувањето на состојбата во Западен Балкан е можно преку интегрирање на енергијата од обновливи извори, циркуларната економија, воведување на програми за повторна употреба, подигнување на руралната економија и сл.

Одржливиот систем на храна и рурални средини бара усогласување на земјоделско-прехранбениот сектор со тој на ЕУ, зајакнување на санитарните контроли, намалување на синтетички хемиски производи (пестициди, вештачки ѓубрива), како и соработка со научни тела за еколошки иновации и модернизација на физичките средства во земјоделско-прехранбениот сектор.

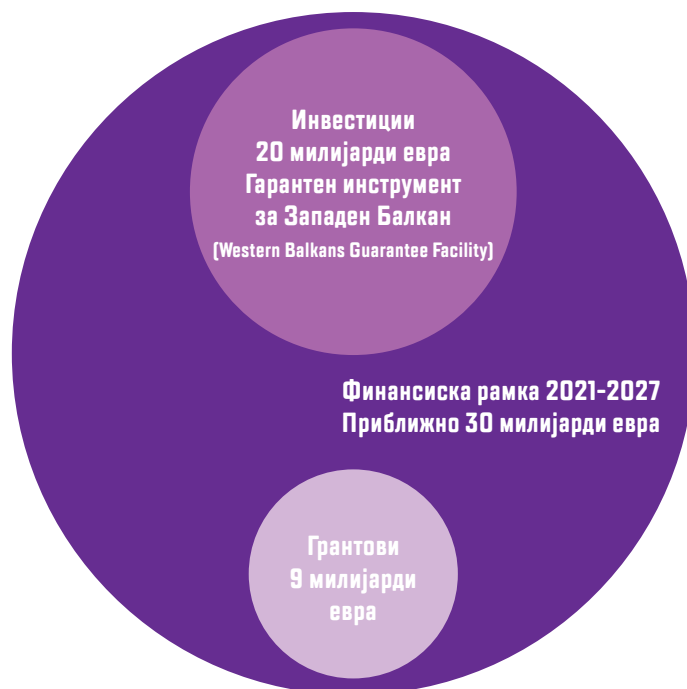
Конечно, во последната област станува збор за биодиверзитетот, а Зелената агенда предлага поставување на фокусот на обновата на шумските предели во регионот и интегрирање на повеќе алатки за управување и развој на крајбрежните региони.

3. ЕКОНОМСКИ И ИНВЕСТИЦИСКИ ПЛАН

Западен Балкан е составен дел на Европа и претставува геостратешки приоритет за Европската Унија. Регионот се соочува со постојани предизвици од слабата конкурентност, висока невработеност и значителен одлив на мозоци. Овој економски и инвестициски план има за цел да поттикне долгорочното закрепнување на регионот и да ја поддржи неговата зелена и дигитална транзиција.

Западен Балкан има клучна улога на рутата на глобалните текови на производите со кои се снабдува Европската Унија. Ваквата улога може само дополнително да се засили. Економскиот и инвестициски план за Западниот Балкан предлага мобилизирање на приближно 30 милијарди евра за периодот 2021–2027 година. Поголемиот дел од оваа поддршка би бил насочен кон клучни продуктивни инвестиции и одржлива инфраструктура, а ќе биде искористен и за натамошна хармонизација со европското законодавство и двојната дигитална и зелена трансформација.

ЕУ ќе работи заедно со Западниот Балкан за спроведување на Агендата на ООН за одржлив развој 2030 година и целите за одржлив развој, Парискиот климатски договор и меѓународно ут-

врдениите цели за биолошка разновидност. Притоа, Западниот Балкан ќе ја искористи дигиталната стратегија на ЕУ и нејзината определба за амбициозно дејствување на глобално ниво, како водечки принцип за дигитална трансформација на економијата и општеството.

i. Програмирани проекти во рамките на Економскиот и инвестициски план

Инвестицискиот пакет содржан во Економскиот и инвестициски план треба да биде клучен двигател во регионот, а ќе биде поддржан од страна на Европската инвестициска банка (ЕИБ), Европската банка за обнова и развој (ЕБОР) и други меѓународни финансиски институции, развојни финансиски институции на државите-членки, владите на државите од Западен Балкан, но и приватни инвеститори, вклучително и странски директни инвестиции, како и интегрирање на пазарите.

Проектите во рамките на планот ќе значат отклучување на значителни инвестиции што ќе овозможи, нови, зрели предлози за проекти, особено во областите на дигитална, транспортна, енергетска транзиција и животна средина за наредниот период до 2024 година.

Распоредувањето на инвестицискиот пакет ќе се врши преку Инвестициската рамка за Западен Балкан (Western Balkans Investment Framework), а ќе ги вклучува и Механизмот за развој на претпријатијата и иновации од Западен Балкан, Гарантниот фонд за Западен Балкан (Western Balkans Enterprise Development and Innovation Facility) и Гарантниот механизам за Западен Балкан (Western Balkans Guarantee Facility), како и другите партнери, билатералните донатори и меѓународните финансиски институции.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 1 – ПОВРЗУВАЊЕ НА ИСТОК И ЗАПАД

Унапредување на железничкиот коридор VIII помеѓу Скопје и границата со Бугарија

Име на проектот	Коридор Ориент-Источен Медитеран: Изградба на железничкиот коридор VIII во Северна Македонија, секции од Куманово до Деве Баир	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	283 милиони	8,8 милиони
<p>Инвестициската рамка за Западен Балкан финансираше техничка помош за изработка на студии, како и надзор на работите поврзани со планираните и/или тековните инвестиции на железничкиот коридор VIII во земјата, и тоа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Куманово – Бељаковце: 30,8 км; - Бељаковце – Крива Паланка: 34 км; - Крива Паланка – Деве Баир – Граница со Бугарија: 24 км; - Кичево – Скопје: 103 км. 		
<p>Проектот ќе овозможи олеснување на меѓународната трговија и транспортот во регионот, со посебен фокус на врска меѓу Северна Македонија и Бугарија, а ќе го поддржи и преместувањето на сообраќајот од патен кон железнички транспорт.</p> <p>Со проектот ќе се овозможи намалена потрошувачка на енергија и трошоци за работа на возилото, намалени емисии и подобрување на квалитетот на животната средина, како и економски развој во североисточниот дел на државата и натамошна социјална интеграција.</p>		
УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 4 – ОБНОВЛИВА ЕНЕРГИЈА		
Име на проектот	Регионална програма за енергетска ефикасност на Западен Балкан – REEP Plus	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Регионална компонента	225 милиони евра 196 милиони евра	

Со цел да одговори на ваквите инвестициски потреби, Европската комисија, во партнерство со Секретаријатот на Енергетската заедница (ECS) и ЕБОР, ја формираше Регионалната програма за енергетска ефикасност (REEP) за Западен Балкан во 2013 година. Програмата обезбедува практична поддршка на државите-кориснички со:

- Поддршка за дијалогот за политики и поддршка за подготовка на проекти за компанијата за енергетски услуги и имплементација на националниот акционен план за енергетска ефикасност;
- Обезбедување кредитна линија преку локални финансиски институции за проекти во приватниот и јавниот сектор (WebSEFF);
- Директен кредитен инструмент кое поддржува проекти за одржлива енергија од јавниот и приватниот сектор, вклучувајќи обновливи извори на енергија и ESCO (WeBSEDF).

Проектот ќе обезбеди 140 милиони евра во форма на заеми за финансирање на прифатливи инвестиции. Притоа,

20.000 домаќинства ќе добијат финансиска помош, а 10 здруженија или компании за управување со домување или даватели на технологија/услуги ќе бидат помогнати во развојот на проекти за ЕЕ за згради; енергетската ефикасност во комерцијалниот и резиденцијалниот сектор ќе биде значително подобрена и на тој начин ќе биде подобрена економска конкурентност и растот; сметки за енергија за домаќинствата и станбените колективи ќе бидат помали; ќе има подобри услови за живот; ќе биде зголемена вклученоста на приватниот сектор во развојот и финансирањето на одржливи енергетски инвестиции; а ќе бидат отворени и нови бизниси и работни места поврзани со енергетски услуги и надградба на згради.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 4 – ОБНОВЛИВА ЕНЕРГИЈА

Име на проектот		
ЕЛЕМ Соларен проект – Парк на фотоволтаици		
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Европска банка за обнова и развој	7 милиони евра	
<p>Проектот ќе обезбеди до 7 милиони евра долгорочно финансирање за изградба на фотоволтаична постројка од 10 MW, во непосредна близина на постојната ТЕ Ослемеј. Фотоволтаичната централата ќе се гради на исцрпениот рудник за јаглен на ТЕ Ослемеј, а произведената електрична енергија директно ќе се продава во блиската мрежа.</p>		
<p>Целта на ЕЛЕМ е да ја направи својата прва инвестиција во фотоволтаична постројка, како дел од стратегијата на компанијата за декарбонизација и развој на портфолио на проекти за обновливи извори на енергија. Понатаму, ЕЛЕМ ќе ја искористи близината на постоечката трафостаница на ТЕ Ослемеј, а во исто време проектот ќе ја замени обврската на ЕЛЕМ да инвестира во рехабилитација на локацијата.</p>		

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 4 – ОБНОВЛИВА ЕНЕРГИЈА

Унапредување на инвестициите во парковите со ветерници и соларната централа во Северна Македонија

Име на проектот	Пилот проект за парк на ветерници во Богданци	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	76 милиони евра	9,7 милиони евра

16-те турбини имаат капацитет од 36,8 MW, додека годишното производство во просек изнесува 120 GWh и во првите 3 години од работењето (2015-2017) го надмина планираното благодарение на посилените летни ветрови.

Производството на енергија е приближно на една недела од вкупното производство на електрична енергија. ЕЛЕМ размислува за втора фаза и да го доведе вкупниот капацитет на 50 MW според првичниот план.

Оваа втора фаза треба да биде финализирана до крајот на 2019 година.

Добивката од проектот е производство на дополнителни количества електрична енергија од обновливи извори.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 4 – ОБНОВЛИВА ЕНЕРГИЈА

Унапредување на инвестициите во парковите со ветерници и соларната централа во Северна Македонија

Име на проектот	Соларна фотоволтаична транзиција на ЕСМ	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Европска банка за обнова и развој	25 милиони евра	

Проектот претставува заем до 25 милиони евра на јавното претпријатие за производство на електрична енергија АД Електрани на Северна Македонија ж за спроведување на проект за фотоволтаичен парк од 30 MW кој се состои од: (1) „Осломеј“ од 10 MW проширување (во моментот во изградба) на исцрпениот рудник за јаглен на ТЕ Осломеј и (2) проширување „Битола“ од 20 MW во непосредна близина на ТЕ Битола.

Проектот е дел од широко партнерство со Владата и ЕСМ за промовирање праведна и зелена транзиција, што опфаќа инвестиции во нови зелени капацитети за ЕСМ, додавајќи производство на чиста обновлива енергија во регион и земја со сериозен недостиг на капацитети и голема зависност од ископот на лигнит.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 5 – ТРАНЗИЦИЈА ОД ЈАГЛЕН

Име на проектот	Проект од заеднички интерес: Интерконекција за гас помеѓу Северна Македонија и Грција	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	54 милиони евра	1,4 милиони евра

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 5 – ТРАНЗИЦИЈА ОД ЈАГЛЕН

Име на проектот	Регионална студија – Здружен пристап кон развојот на иницијативата од гас до енергија и гасниот прстен во југоисточна Европа на Енергетската заедница	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Регионална компонента	1 милион евра	

Развојот на гасниот прстен би опфатил создавање на конектори, кои се предвидени да бидат центри со комбиниран циклус на гасна турбина во износ од 2-3 милијарди m³ годишно од побарувачката на гас и лоцирани на стратешки точки на предложениот гасен прстен.

Овој концепт е релативно нов пристап за привлекување на приватниот сектор да учествува во развојот на гасни електрани преку формирање на конзорциум од инвеститори. Овие инвеститори би можеле да бидат приватни енергетски компании, меѓународни финансиски институции, државни компании (производители на електрична енергија, снабдувачи, снабдувачи со гас и трговци), големи потрошувачи на електрична енергија и општини. Во мрежата на договорените продажби на националните комунални претпријатија, секој акционер ќе има слобода и одговорност да го продаде својот дел од електричната енергија на дистрибутивни компании и/или квалификувани потрошувачи, на територијата на соодветната договорна страна и/или во регионалната пазар на електрична енергија, во зависност од нивните преференции (во рамките на ограничувањата на регионалната мрежа).

Овој пристап (спротивно на нормалната практика на продажба на националните комунални претпријатија според долгорочни договори за купување електрична енергија) е избран за да ги промовира и поддржи инвестициите и конкуренцијата на националните и регионалните пазари на електрична енергија.

Конзорциумот ќе ја одреди потребната гасна инфраструктура потребна за испорака на гас до нејзините национални компании кои ќе ги градат електраните. Оваа инфраструктура би била во согласност со намерите за развој на Гасниот прстен на Енергетската заедница.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 5 – ТРАНЗИЦИЈА ОД ЈАГЛЕН

Име на проектот	Интерконектор за гас Грција-Северна Македонија; секција Северна Македонија	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Европска банка за обнова и развој	41 милион евра	
<p>Проектот се однесува на изградба во Северна Македонија на гасна интерконекција со Грција. Притоа, проектот е идентификуван како Проект од заеднички интерес од страна на Енергетската заедница. Изградбата на секцијата во Грција е опфатена со проектот „ГАС ИНТЕРКОНЕКТОР ГРЦИЈА-Северна МАКЕДОНИЈА ГРПАРТ 2019-0190“.</p> <p>Главната цел на проектот е да се овозможи сигурност во снабдувањето со гас за Северна Македонија, преку диверзификација на изворите на гас и пристапните рути. Проектот, исто така, ќе го отвори патот за натамошна интеграција на националниот пазар и инфраструктура за гас и во регионот на Западен Балкан и во ЕУ.</p>		

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 5 – ТРАНЗИЦИЈА ОД ЈАГЛЕН

Почеток на изградбата на интерконекторот помеѓу Северна Македонија и Косово

Име на проектот	Гасоводна линија за интерконекција помеѓу Северна Македонија и Косово	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	12 милиони евра	0,4 милиони евра

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 5 – ТРАНЗИЦИЈА ОД ЈАГЛЕН

Почеток на изградбата на интерконекторот помеѓу Северна Македонија и Србија

Име на проектот	Гасоводна линија за интерконекција помеѓу Северна Македонија и Србија	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	29 милиони евра	0,1 милиони евра

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 6 – БРАН НА РЕКОНСТРУКЦИИ

Име на проектот	Основање на регионална програма за енергетска ефикасност за Западен Балкан	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Регионална компонента	195 милиони евра	
<p>Регионалната програма за енергетска ефикасност е интегриран пакет на финансии, техничка помош и политички дијалог развиен и финансиран од Европската банка за обнова и развој и Европската унија и имплементиран заедно со Секретаријатот на Енергетската заедница.</p> <p>Програмата се состои од три прозорци:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поддршка на дијалогот за политиките и развојот на концептот на компанија за енергетски услуги или компанија за заштеда на енергија; - Обезбедување финансирање и грантови за финансиски институции за дополнително заеми на проекти за енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија на приватниот и јавниот сектор; и - Директно финансирање на поголеми проекти за обновливи извори и енергетска ефикасност на првенствено индустриски компании. 		

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 7 – ОТПАД И УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАДНИ ВОДИ

Изградба на постројка за третман на урбаните отпадни води во Скопје		
Име на проектот	Скопска станица за третман на урбани отпадни води	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Европска инвестициска банка	78 милиони евра	
<p>Проектот се состои од изградба на пречистителна станица за отпадни води во Скопје, која опслужува приближно 500 000 жители.</p> <p>Бидејќи скопските отпадни води моментално се испуштаат во реката Вардар без никаков третман, се очекува проектот да има големи придобивки за животната средина и јавното здравје. Според тоа, тоа проектот ќе има суштинско влијание врз условите за живот на жителите на Скопје.</p> <p>Дополнително, проектот позитивно ќе придонесе за постепено усогласување на Северна Македонија со сите релевантни закони и стандарди на ЕУ за животната средина и водите. Бидејќи реката Вардар тече кон Република Грција низводно и стигнува до морето западно од Солун, проектот ќе резултира со еколошки придобивки на една држава-членка.</p>		

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 7 - ОТПАД И УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАДНИ ВОДИ

Изградба на постројка за третман на урбаните отпадни води во Скопје

Име на проектот	Станица за третман на урбани отпадни води - Скопје	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	141 милиони евра	

Овој инвестициски проект се однесува на изградба на пречистителна станица за отпадни води во Скопје, главниот град и најголемиот град во Северна Македонија. Идната пречистителна станица ќе опслужува население од 518.000 жители и ќе покрива девет од десетте општини на Град Скопје.

Пречистителната станица ќе има дневен капацитет за третман на отпадни води од 140.363 m³/ден. Станицата ќе обезбедува одржливи услуги за третман на отпадни води, а ќе ја зголеми и ефикасност во собирањето на отпадните води за жителите на Скопје. Притоа ќе бидат отворени 120 работни места во текот на изградбата и уште 35 по отпочнувањето со работа на новата пречистителна станица.

Еколошкиот ефект ќе биде подобрен квалитет на површинските и подземните води во областа и низводно поради адекватен третман на отпадните води и милот, како и усогласеност со директивите на ЕУ за вода и животна средина и меѓународните најдобри практики.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 7 - ОТПАД И УПРАВУВАЊЕ СО ОТПАДНИ ВОДИ

Востановување на регионален интегриран систем за управување со отпад во Албанија, Црна Гора, Северна Македонија и Србија

Име на проектот	Програма за води и канализација	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	18 милиони евра	2,7 милиони евра

Северна Македонија започна програма за подобрување на водоводот и канализацијата во средните градови. Целта е да се подобрат условите за живот на луѓето во општините учеснички и да се подобрат јавните водни услуги пошироко, така што ќе се обезбеди одржливо снабдување со вода за пиење по општествено прифатливи трошоци.

Програмата е поделена во две фази, заедно со дополнителна привремена фаза, при што пристапот до привремената фаза (= Фаза 1 Чекор 2) и втората фаза е условен со постигнување на специфични индикатори за успешност во Фаза 1.

Градежни активности од Фаза 1 Чекор 1 се завршени и инвестициската програма за Фаза 1 Чекор 2 моментално се подготвува.

Општа корист – корисниците ќе добијат подобра услуга и континуирано снабдување со хигиенска вода по пристапни цени. Поздравите услови исто така ќе резултираат со помала контаминација и намалување на потенцијалните болести.

Економска корист – комуналните претпријатија ќе имаат подобрени финансии од намалените загуби на вода (и технички и административни), ќе ја подобрат ефикасноста на собирањето, прилагодување на тарифата за вода и отпадните води, ќе развиваат правилни биланси на вода и конечно, ќе биде намалена неприходната вода, што во Северна Македонија варира помеѓу 50 - 80 %.

Еколошки придобивки – неодамнешните извештаи за климатските промени сугерираат дека недостигот на вода е проблем со кој се соочува земјата, поефективното искористување на водата мора да помогне во ублажувањето на овој проблем.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 8 – ДИГИТАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Продолжување со развојот и ширењето на националната широкопојасна инфраструктура во државите од Западен Балкан

Име на проектот		Проект за дигитална економија во Северна Македонија	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество	
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Национална компонента	57 милиони евра	10 милиони евра	

Северна Македонија забележа брз развој на пазарот на електронски комуникации како резултат на отворањето на телекомуникацискиот сектор за конкуренција и на значителниот напредок постигнат во областа на регулаторните реформи и усогласувањето со правото на ЕУ.

Во средината на 2000-тите, земјата беше еден од пионерите во светот во однос на усвојувањето на основните технологии за безжичен интернет, благодарение на проектот „Македонија се поврзува“ финансиран од УСАИД, земјата стана меѓународно позната како првата земја со целосно покривање со „безжичен“ интернет.

Преку проектот ќе се зголеми уделот на домаќинствата кои имаат можност за пристап до ултрабрз интернет од 43,8% на 60%. Тоа ќе значи дека вкупно 47.000 нови домаќинства ќе имаат можност за пристап до ултрабрз интернет. Конечно, ќе се зголеми бројот на ултра брзи претплати за широкопојасен интернет и ќе има удел од 15%.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 8 – ДИГИТАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Продолжување со развојот и ширењето на националната широкопојасна инфраструктура во државите од Западен Балкан

Име на проектот	Балкански дигитален автопат	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Регионална компонента	17 милиони евра	

Анализата спроведена од Светска банка откри дека Западен Балкан се соочува со опаѓање на приносот бидејќи потрошувачката на електрична енергија се израмнува, што го прави споделувањето на инфраструктурата атрактивен начин за диверзификација на приходите. Доколку операторите во регионот ги користат своите средства со оптички влакна за да го зголемат снабдувањето на мрежа, тоа потенцијално би го трансформирало големопродажниот пазар на широкопојасен интернет во Западен Балкан.

Подобрен пристап до онлајн извори на знаење, онлајн услуги и пазари на труд за граѓаните, јавните институции и бизнисите преку подобрен големопродажен пристап до широкопојасни услуги со голема брзина, на национално и на регионално ниво, во земјите учеснички.

Зголемување на уделот на домаќинствата кои имаат можност за пристап до ултрабрз интернет од 40% на 75%.

УДАРНА ИНИЦИЈАТИВА 9 – ИНВЕСТИЦИИ ВО КОНКУРЕНТНОСТА НА ПРИВАТНИОТ СЕКТОР

Зголемување на гарантниот капацитет за поддршка на инвестициите преку Гарантниот механизам за Западен Балкан

Име на проектот	Формирање на инструментот за развој на претпријатијата од Западен Балкан и иновации	
Донатор/Инструмент	Вкупна вредност	Национално учество
Инвестициска рамка за Западен Балкан – Регионална компонента	294 милиони евра	

За да бидат конкурентни, на компаниите им е потребен инвестициски капитал за опрема и обртни средства за да можат да одговорат на постојаните барања на пазарни сили и конкурентските притисоци.

Дел од останувањето конкурентен во рамките на агендата за пристапување во ЕУ е потребата да се исполни правото на ЕУ и сродните стандарди што исто така бара инвестиции.

Иницијативата се фокусира на два специфични деловни сектори врз основа на нивната фаза на развој:

- финансирање со капитал во рана фаза на иновативни компании со Фондот за иновации на претпријатијата; и
- финансирање со капитал за потенцијални компании со висок раст со Фондот за проширување на претпријатијата.

4. ИПА-3

Регулативата со која се востановува Инструментот за претпристапна помош или ИПА-3 беше усвоена на 15 септември 2021 година. Со документот се утврдуваат приоритетите за финансирање во периодот 2021-2021, а во согласност со визијата за „Современ буџет за Унија која што штити, овозможува и брани“ и Повеќегодишната финансиска рамка за 2021-2027.

За Унијата, проширувањето е политика преку која се зајакнува мирот, демократијата и стабилноста во Европа, а притоа и се овозможува на Унијата да биде подобро позиционирана за справување со глобалните предизвици. Ваквиот став е исказан и во Стратегијата за проширување кон Западниот Балкан од февруари 2018 година, а поддржан и со новата методологија за проширување која беше усвоена две години подоцна, во февруари 2020 година. Во оваа насока, Европската унија веќе преговара со Турција, Црна Гора и Србија, од 2005, 2012, односно од 2014 година. Додека, веќе неколку години по ред, Европската комисија препорачува отворање на пристапните преговори со Северна Македонија и Албанија, а во текот на 2020 година предложи и нацрт-Преговарачка рамка за водење на преговорите со овие две држави.

ii. Утврдени акциски фишеа за 2021 и 2022

До сега, партнерите во програмирањето на ИПА-3, Генералниот директорат за проширување и соседство при Европската комисија и Владата на Република Северна Македонија имаат утврдено 19 акциски фишеа кои покрај тоа што се распоредени во повеќето од прозорците, сепак ќе имаат директно влијание на хармонизацијата со четвртиот кластер – Зелена агенда и одржлива поврзаност.

Прозорец 1 – ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО, ТЕМЕЛНИ ПРАВА И ДЕМОКРАТИЈА

Име на проектот	ЕУ за ефикасно судство и засилена превенција на корупцијата		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	10 милиони евра	8,5 милиони евра	1,5 милиони евра
Модернизација на ИКТ оперативното управување и инфраструктура			

Прозорец 1 – ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО, ТЕМЕЛНИ ПРАВА И ДЕМОКРАТИЈА

Име на проектот	Инструмент за граѓанско општество		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	3 милиони евра	3 милиони евра	

Прозорец 1 – ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО, ТЕМЕЛНИ ПРАВА И ДЕМОКРАТИЈА

Име на проектот	ЕУ со поддршка на борбата против организираниот криминал		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	5,2 милиони евра	4,6 милиони евра	0,6 милиони евра

Акцијата придонесува за целите на Агендата на Обединетите нации за одржлив развој до 2030 година; поконкретно, акцијата придонесува за целта 16 – мир, правда и силни институции.

Прозорец 1 – ВЛАДЕЕЊЕ НА ПРАВОТО, ТЕМЕЛНИ ПРАВА И ДЕМОКРАТИЈА

Име на проектот	Инструмент за граѓанско општество		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	3 милиони евра	3 милиони евра	

Прозорец 2 – ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ, ХАРМОНИЗАЦИЈА СО ЕВРОПСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ И СТРАТЕШКИ КОМУНИКАЦИИ

Име на проектот	ЕУ за модерна администрација		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	10 милиони евра	10 милиони евра	

Акцијата ќе придонесе за постигнување на целите на Агендата за одржлив развој 2030 година, пред сè приоритет бр. 8: пристојна работа и економски раст, бр. 9: индустрија, иновации и инфраструктура и бр. 11: одржливи градови и заедници.

Акцијата, исто така, ќе ги поддржи напорите за постепено префрлање на повисоко ниво на дигитализација, што е тесно поврзано со Рамката за дигитални компетенции на ЕУ.

Акцијата ќе го поддржи спроведувањето на Националната долгорочна ИКТ стратегија, усвојувањето се очекува во септември 2020 година.

Акцијата кореспондира со Националната стратегија за одржлив развој на Северна Македонија 2010–2030 година, која го идентификува подобрувањето на административните капацитети како главна област на интервенција за поддршка на одржливиот развој и процесот на пристапување во ЕУ.

Акцијата ќе ги олесни структурните реформи предвидени во Програмата за економски реформи 2020 – 2022 година, особено оние кои се однесуваат на зајакнување на административните капацитети, намалување на неформалната економија и дигитализација на административните услуги“.

Прозорец 2 – ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ, ХАРМОНИЗАЦИЈА СО ЕВРОПСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ И СТРАТЕШКИ КОМУНИКАЦИИ

Име на проектот	ЕУ за добро владеење		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	9 милиони евра	8 милиони евра	1 милион евра

Предложената акција има за цел да ги подобри дигиталните вештини на јавната администрација и да овозможи едноставна, брза и безбедна комуникација помеѓу администрацијата и корисниците на услугите (граѓаните и бизнисите)

Подобрување на пристапот до информации од јавен карактер согласно оваа законска регулатива, преку обезбедување натамошна поддршка на Агенцијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите.“

Прозорец 2 – ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ, ХАРМОНИЗАЦИЈА СО ЕВРОПСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ И СТРАТЕШКИ КОМУНИКАЦИИ

Име на проектот	Инструмент за ЕУ интеграција		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	5 милиони евра	5 милиони евра	

Акцијата придонесува за целите на Агендата на Обединетите нации за одржлив развој до 2030 година; поконкретно, акцијата придонесува за исполнување на една од приоритетните цели за одржлив развој на Северна Македонија – Цел 16. Да се промовираат мирни и инклузивни општества за одржлив развој, да се обезбеди пристап до правдата за сите и да се изградат ефективни, одговорни и инклузивни институции на сите нивоа, како и Цел 8. Промовирање на одржлив, инклузивен и одржлив економски раст, целосно и продуктивно вработување и пристојна работа за сите.

Прозорец 2 – ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ, ХАРМОНИЗАЦИЈА СО ЕВРОПСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ И СТРАТЕШКИ КОМУНИКАЦИИ

Име на проектот	Учество во програмите на Унијата и агенциите		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	15,4 милиони евра	7,7 милиони евра	

Целите на образовната и социјалната политика на Северна Македонија се во склад со Европскиот зелен договор, кој има за цел да ја стави европската економија и општество на поодржлив пат; да ја трансформира Европа кон индустрии погодни за климата и чисти технологии. Зелениот договор има намера да го промени речиси секој главен аспект од животот, вклучително и образованието и обуката; помогнете на европската работна сила да ги стекне вештините што им се потребни за да ги пренесат од секторите во опаѓање во секторите во пораст и да се прилагодат на новите процеси, за да ја подобрат вработливоста во зелената економија. Северна Македонија, исто така, има за цел да има модерни образовни програми за опремување на идните генерации со знаења, вештини и компетенции во согласност со потребите на новите предизвици во глобалната научно-технолошка средина и да ги подобри условите за живот, работа и социјални услови за сите граѓани.

Прозорец 2 – ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ, ХАРМОНИЗАЦИЈА СО ЕВРОПСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ И СТРАТЕШКИ КОМУНИКАЦИИ

Име на проектот	Инструмент за ЕУ интеграција		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	10 милиони евра	10 милиони евра	

Акцијата е дизајнирана да ја поддржи имплементацијата на Националната програма за усвојување на правото на ЕУ (НПАА) како клучен стратешки и програмски документ на Северна Македонија, со цел да го насочи процесот на европска интеграција преку дефинирање приоритети, динамика и ресурси неопходни за усогласување на националното законодавство, со тоа на ЕУ, како и активности за приспособување на националните институции кон европските административни структури. НПАА е усогласена со Годишниот работен план на Владата, Програмата за економски реформи (ERP) и други национални секторски стратегии. Ефикасен механизам за координација, следење и известување на НПАА има е поставена.

Акцијата придонесува за целите на Агендата на Обединетите нации за одржлив развој до 2030 година; поконкретно, акцијата придонесува за исполнување на една од приоритетните цели за одржлив развој на Северна Македонија – Цел 16. Да се промовираат мирни и инклузивни општества за одржлив развој, да се обезбеди пристап до правдата за сите и да се изградат ефективни, одговорни и инклузивни институции на сите нивоа, како и Цел 8. Промовирање на одржлив, инклузивен и одржлив економски раст, целосно и продуктивно вработување и пристојна работа за сите.

Прозорец 3 – ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖЛИВА ПОВРЗАНОСТ

Име на проектот	ЕУ за еколошки стандарди		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	12 милиони евра	10 милиони евра	2 милиони евра

Стратегијата за животна средина и климатски промени 2014–2020 година ја дефинираше потребата за натамошно преземање на правото на ЕУ за животната средина во националното законодавство како клучен приоритет. Процесот на приближување е огромна задача, која бара внимателно планирање и управување на постојана основа. Бидејќи роковите за имплементација на одредени одредби од Директивите и одлуките произлегуваат по пристапувањето во ЕУ, сегашните национални напори треба да обезбедат дека мерките што се предложени и усвоени се соодветни што водат кон подобар преговарачки процес и позиции на земјата. Земјата треба да има воспоставена законодавна и административна рамка која ќе обезбеди ефикасна координација на хоризонтално и вертикално ниво. Имплементацијата на националното законодавство усогласено со правото на ЕУ вклучува широк опсег на засегнати страни (граѓанско општество, невладини организации, бизнис, наука, итн.), врз основа на отворен дијалог, дозволувајќи им на засегнатите страни и на оние кои се потенцијално засегнати да бидат вклучени.

Прозорец 3 – ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖЛИВА ПОВРЗАНОСТ

Име на проектот	ЕУ за почист воздух		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	14 милиони евра	12 милиони евра	2 милиони евра

Акцијата е во согласност со Парискиот договор (ратификуван од земјата во 2017 година), кој има за цел значително да ги намали глобалните емисии на стакленички гасови, да го спречи глобалното затоплување и да го намали влијанието на човековата активност врз климата.

Акцијата, исто така, кореспондира со целите на Стратегијата за енергетска унија и Договорот за енергетска заедница бидејќи ќе ги подобри енергетските врски и ќе го поддржи преминот кон почиста енергија.

Акцијата одговара на целите, идентификувани во Европскиот зелен договор, првенствено за изградба и реновирање на енергетски и ефикасен начин за ресурси; - Забрзување на преминот кон одржлива и паметна мобилност; - Зачувување и обновување на екосистемите и биолошката разновидност; и - Амбиција за нулта загадување за животна средина без токсични материји.

Тоа е, исто така, одговор на Агендата на Обединетите нации за 2030 година и целите за одржлив развој“.

Прозорец 3 – ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖЛИВА ПОВРЗАНОСТ

Име на проектот	Подготовка на проекти за европските транспортни коридори		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	9,5 милиони евра	9,5 милиони евра	

Предложената акција има за цел да го подобри планирањето и развојот на транспортниот сектор преку подготовка на идни инвестиции во европските транспортни коридори кои минуваат низ Северна Македонија.

Акцијата ќе ја подготви комплетната проектна документација (плански документи, студии за подготовка на проекти како што се физибилити студии, анализи на трошоци и придобивки, проценки на влијанието врз животната средина, проектна документација, тендерска документација) за 4 патни и железнички проекти.

Прозорец 3 – ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖЛИВА ПОВРЗАНОСТ

Име на проектот	ЕУ за модерен систем за отпадни води		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	53 милиони евра	26,5 милиони евра	26,5 милиони евра

Предложената акција ќе го оптимизира циклусот на водата и ќе го намали влијанието на цврстиот отпад врз животната средина, со што ќе придонесе за имплементација на правото на ЕУ според Поглавје 27. Особено, акцијата ќе придонесе за имплементација на Директивата за третман на урбани отпадни води 91/271/ЕЕЗ.

Предложената инвестиција ќе придонесе за спроведување на Националната стратегија за води 2012-2042 година. Имено, акцијата ќе ги спроведе мерките и дејствијата предвидени во поглавјето 5.3 - Заштита на водите. Оваа акција е исто така конзистентна со Националната стратегија за инвестиции во животната средина, Вториот национален план за животна средина и Националната стратегија за приближување кон животната средина.

Прозорец 3 – ЗЕЛЕНА АГЕНДА И ОДРЖЛИВА ПОВРЗАНОСТ

Име на проектот	ЕУ за безбедни патишта		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	20 милиони евра	10 милиони евра	10 милиони евра

Оваа акција е дизајнирана да придонесе за постигнување на специфичната цел на Тематскиот приоритет 2: транспорт, дигитална економија и општество и енергија во рамките на прозорецот 3: Зелена агенда и одржливо поврзување, што е да промовира паметни, одржливи, инклузивни, безбедни транспортот и да се отстранат тесните грла во клучните мрежни инфраструктури, да се подобри пристапот до дигитални технологии и услуги, да се забрза промената кон економија со ниска потрошувачка на јаглерод, промовирање на транзицијата на чиста енергија и европски интегриран енергетски пазар.

Акцијата е исто така во согласност со TEN-T врските со ЕУ, придонесот за безбедна мобилност, одржлива мобилност и е во синергија со реформите промовирани од Договорот за транспортна заедница.

Прозорец 4 – КОМПЕТИТИВНОСТ И ИНКЛУЗИВЕН РАСТ

Име на проектот	ЕУ за Преспа		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	23,7 милиони евра	18 милиони евра	5,7 милиони евра

Акцијата ќе придонесе за практична имплементација на националното законодавство, кое е усогласено со правото на ЕУ вклучено во Поглавје 27.

Понатаму, акцијата ќе го поддржи одржливиот развој на областа Преспанско Езеро преку поттикнување на еколошки фокусирани економски активности во регионот, пред се во областа на земјоделството и одржливиот туризам.

Акцијата ќе го поттикне одржливиот туризам преку подобрување на капацитетите на туристичките оператори и малите бизниси за диверзификација и проширување на опсегот на туристички производи компатибилни со еколошкиот статус на ова рурално подрачје.

Акцијата е релевантна за Европскиот зелен договор, особено во однос на целите да се зачуваат и обноват екосистемите и биолошката разновидност и да се постигне амбиција за нулта загадување за животна средина без токсични материји.

Исто така, кореспондира со агендата на Обединетите нации за 2030 година и целите за одржлив развој.

Прозорец 4 – КОМПЕТИТИВНОСТ И ИНКЛУЗИВЕН РАСТ

Име на проектот	ЕУ за зелен раст		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2021	27,5 милиони евра	20 милиони евра	7,5 милиони евра

Акцијата ќе придонесе и за следните европски стратешки документи:

- Европскиот зелен договор послужи како клучен извор на инспирација за оваа акција, која ги одразува принципите, целите и мерките на политиката на ЕУ, но на национално ниво.
- Обновена европска агенда за истражување и иновации – шансата на Европа да ја обликува својата иднина, која го претставува патоказот за ЕУ во следните неколку години за иновациониот сектор.
- Нова индустриска стратегија за Европа, која има за цел да ја зајакне конкурентноста на Европа преку намалување на бирократијата, зголемување на финансирањето за пристап и инвестирање во дигитални и зелени транзиции.
- Акциониот план за циркуларна економија на ЕУ има за цел да ја забрза транзицијата кон поеколошки економски модели за раст и да се стреми да го намали отпечатокот на потрошувачка и да ја удвои стапката на употреба на кружни материјали.

Акцијата придонесува за целите на Агендата на Обединетите нации за одржлив развој до 2030 година; поконкретно, акцијата придонесува за тематски приоритет 8. Пристојна работа и економски раст и приоритет 9. Индустрија, иновации и инфраструктура“.

Прозорец 4 – КОМПЕТИТИВНОСТ И ИНКЛУЗИВЕН РАСТ

Име на проектот	ЕУ за развој на земјоделството		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	6 милиони евра	5 милиони евра	1 милион евра

Предложената Акција е во согласност со националните, регионалните и глобалните стратегии во областа на земјоделството и руралниот развој.

Акцијата е во склад со целите на Агендата за одржлив развој 2030 година; поконкретно со Приоритет 1 и Приоритет 2 „Без сиромаштија и нулта глад“ кои се однесуваат на земјоделското производство, Приоритет 15 „Живот на земја“ кои се однесуваат на еко-пријателското производство, Приоритет 8 „Пристојна работа и економски раст“ кои се однесуваат на прашања поврзани со економското развој, Приоритет 11 „Одржливи градови и заедници“ кој се однесува на руралниот развој.

Акцијата придонесува за целите на Парискиот договор, Европскиот зелен договор и Зелената агенда за Западен Балкан преку обезбедување на повисоко ниво на контрола врз земјоделското производство, како и со обезбедување дека земјоделското производство не се губи поради скратување на водата. Употребата на наводнување во плодни почви индиректно го намалува притисокот врз понеповолните земјоделски површини.

Прозорец 4 – КОМПЕТИТИВНОСТ И ИНКЛУЗИВЕН РАСТ

Име на проектот	ЕУ за квалитетни работни места и еднакви можности		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	6,6 милиони евра	6 милиони евра	0,6 милиони евра

Акцијата е поврзана со Агендата на ОН за одржлив развој 2030 година, особено со Целта за одржлив развој (ЦОР) 1, 5 и 8. ЦОР 1 предвидува да се стави крај на сиромаштијата во сите нејзини форми насекаде. SDG 8 промовира одржлив, инклузивен и одржлив економски раст, целосно и продуктивно вработување и пристојна работа за сите. SDG 5 промовира постигнување родова еднаквост и зајакнување на сите жени и девојки, поконкретно со усвојување здрави политики и применливо законодавство за промовирање на родовата еднаквост и зајакнување на сите жени и девојки на сите нивоа.

Прозорец 4 – КОМПЕТИТИВНОСТ И ИНКЛУЗИВЕН РАСТ

Име на проектот	ЕУ за олеснување на трговијата		
Година	Вредност	Средства од ЕУ	Кофинансирање
2022	8,1 милиони евра	5,8 милиони евра	2,3 милиони евра

Акцијата ќе ја покрие интерконективноста со ИТ системите на ЕУ и ќе обезбеди модернизација и дигитализација во согласност со директивите и најдобрите практики на ЕУ.

Инвестициите во олеснување на трговијата и подобрување на царинските процедури и контролните капацитети, вклучително и воспоставување на стандардна транзитна процедура NCTS и современи ИТ способности, во голема мера имаат корист за земјите од регионот и за европската економија како целина, што овозможува движење на стоки и луѓе низ ЕУ. Новиот компјутеризиран транзитен систем (НКТС) и процедурите ќе обезбедат целосно електронско опкружување и царинска постапка без хартија, која е побрза и потранспарентна. Користењето на NCTS значително го скратува времето за завршување на транзитните операции и овозможува побрзо и поевтино движење на стоката преку границите. Надградбата на двата клучни гранични премини со ЕУ и поставувањето на едношалтерските процедури дополнително ќе ја поддржи мобилноста на стоки и луѓе низ Европа и регионот.

5. ЗАКОНОДАВСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Европската Унија ги има некои од највисоките еколошки стандарди во светот. Притоа, политиката и законодавството на ЕУ за животната средина ги штитат природните живеалишта, ги одржуваат воздухот и водата чисти, обезбедуваат соодветно отстранување на отпадот, го подобруваат знаењето за токсичните хемикалии и им помагаат на бизнисите да се движат кон одржлива економија. Европската Унија формулира политики и стратегии, а спроведува и климатски политики, преземајќи водечка улога во меѓународните преговори за спречувањето на климатските промени.

Поглавјето 27 – Животна средина и клима го сочинуваат над 200 правни акти кои се групирани во десет поединечни подрачја:

- 1) хоризонтално законодавство,**
- 2) квалитет на водата,**
- 3) квалитет на воздухот,**
- 4) управување со отпад,**
- 5) заштита на природата,**
- 6) контрола на индустриското загадување и управувањето со ризиците;**
- 7) хемикалии,**
- 8) бучава,**
- 9) цивилна заштита и**
- 10) климатски промени.**

Покрај групирањето во поединечните подрачја, правните акти од поглавјето можат да се групираат и околу 72 главни правни акти (директиви и регулативи) околу кои се водат преговорите и се прават главните напори за хармонизација.

1	<p>Директива 2008/50/ЕС на Европскиот парламент и на Советот од 21 мај 2008 година за квалитет на амбиенталниот воздух и почист воздух за Европа, изменета со Директивата на Комисијата (ЕУ) 2015/1480</p>	Квалитет на воздухот
<p>Директивата утврдува мерки насочени кон следново:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. дефинирање и утврдување цели за квалитетот на амбиенталниот воздух дизајнирани да ги избегнуваат, спречат или намалат штетните ефекти врз здравјето на луѓето и животната средина како целина; 2. оценување на квалитетот на амбиенталниот воздух во земјите-членки врз основа на заеднички методи и критериуми; 3. добивање информации за квалитетот на амбиенталниот воздух со цел да се помогне во борбата против загадувањето на воздухот и непријатностите и да се следат долгорочните трендови и подобрувања кои произлегуваат од националните мерки и мерките на Заедницата; 4. обезбедување дека таквите информации за квалитетот на амбиенталниот воздух се достапни на јавноста; 5. одржување на квалитетот на воздухот таму каде што е добар и негово подобрување во други случаи; 6. промовирање на зголемена соработка меѓу земјите-членки за намалување на загадувањето на воздухот. 		
2	<p>Директива (ЕУ) 2016/2284 на Европскиот парламент и на Советот од 14 декември 2016 година за намалување на националните емисии на одредени атмосферски загадувачи, со која се менува Директивата 2003/35/ЕЗ и се укинува Директивата 2001/81/ЕЗ</p>	Квалитет на воздухот
<p>Со цел да се придвижиме кон постигнување нивоа на квалитет на воздухот што не предизвикуваат значителни негативни влијанија и ризици по здравјето на луѓето и животната средина, оваа Директива ги утврдува обврските за намалување на емисиите за антропогените атмосферски емисии на сулфур диоксид на земјите-членки. (SO₂), азотни оксиди (NO_x), неметан испарливи органски соединенија (NMVOC), амонијак (NH₃) и ситни честички (PM_{2,5}) и бара да се изготват, усвојат и имплементираат национални програми за контрола на загадувањето на воздухот и дека емисиите на тие загадувачи и другите загадувачи наведени во Анекс I, како и нивните влијанија, да се следат и известуваат.</p> <p>Оваа директива, исто така, придонесува за постигнување:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. целите за квалитетот на воздухот утврдени во законодавството на Унијата и напредокот кон долгорочната цел на Унијата за постигнување нивоа на квалитет на воздухот во согласност со упатствата за квалитетот на воздухот објавени од Светската здравствена организација; 2. целите на Унијата за биолошка разновидност и екосистем во согласност со седмата акциона програма за животна средина; 3. зајакнати синергии помеѓу политиката за квалитет на воздухот на Унијата и другите релевантни политики на Унијата, особено политиките за климата и енергијата“. 		

3

Директива (ЕУ) 2016/802 на Европскиот парламент и на Советот од 11 мај 2016 година која се однесува на намалување на содржината на сулфур во одредени течни горива

Квалитет на воздухот

Целта на оваа директива е да се намалат емисиите на сулфур диоксид што произлегуваат од согорувањето на одредени видови течни горива и со тоа да се намалат штетните ефекти од таквите емисии врз човекот и животната средина.

Намалувањето на емисиите на сулфур диоксид што произлегува од согорувањето на одредени течни горива добиени од нафта се постигнува со наметнување ограничувања на содржината на сулфур во таквите горива како услов за нивна употреба на територијата на земјите-членки, територијалните мориња и ексклузивни економски зони или зони за контрола на загадувањето.

Ограничувањата на содржината на сулфур во одредени течни горива добиени од нафта, како што е наведено во оваа Директива, сепак не се применуваат на:

- горива наменети за целите на истражување и тестирање;
- горива наменети за преработка пред конечното согорување;
- горива што треба да се преработуваат во рафинирана индустрија;
- горивата што се користат и се пласираат на пазарот во најоддалечените региони на Унијата, под услов релевантните земји-членки да обезбедат дека, во тие региони:
 - се почитуваат стандардите за квалитет на воздухот;
 - тешките мазути не се користат ако нивната содржина на сулфур надминува 3 % по маса;
- горива што се користат од воени бродови и други бродови на воена служба. Меѓутоа, секоја земја-членка ќе настојува да обезбеди, со усвојување соодветни мерки што не ги нарушуваат операциите или оперативните способности на таквите бродови, бродовите да постапуваат на начин конзистентен, колку што е разумно и практично, со оваа Директива;
- секоја употреба на горива во брод неопходна за специфична цел да се обезбеди безбедност на брод или да се спаси живот на море;
- каква било употреба на горива во брод што е неопходна поради оштетувањата што ги претрпела тој или неговата опрема, под услов да се преземат сите разумни мерки по настанувањето на штетата за да се спречат или минимизираат вишокот на емисии и да се преземат мерки што е можно поскоро за поправка штетата. Ова нема да се применува ако сопственикот или господарот дејствувал или со намера да предизвика штета или несовесно;
- без да е во спротивност со член 5, горива што се користат на бродови кои користат методи за намалување на емисиите во согласност со членовите 8 и 10.

4	<p>Директива на Европскиот парламент и Советот 94/63/ЕЗ од 20 декември 1994 година за контрола на емисиите на испарливи органски соединенија (VOC) кои произлегуваат од складирањето бензин и неговата дистрибуција од терминалите до бензинските пумпи изменета со Регулативите (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 1137/2008</p>	Квалитет на воздухот
<p>Оваа Директива се применува на операциите, инсталациите, возилата и садовите што се користат за складирање, утовар и транспорт на бензин од еден до друг терминал или од терминал до сервисна станица.</p>		
5	<p>Директива на Европскиот парламент и Советот 2009/126/ЕЗ од 21 октомври 2009 година за II фаза на искористување на бензинската пареа при полнење гориво на моторни возила на бензински пумпи</p>	Квалитет на воздухот
<p>Оваа директива утврдува мерки насочени кон намалување на количината на бензинска пареа што се испушта во атмосферата за време на полнењето гориво на моторните возила на бензинските пумпи.</p>		

6

Директива 2010/63/EU на Европскиот парламент и на Советот од 22 септември 2010 година за заштита на животните кои се користат за научни цели

Хемикалии

Оваа директива утврдува мерки за заштита на животните кои се користат за научни или образовни цели. За таа цел, таа утврдува правила за следново:

- замена и намалување на употребата на животни во постапките и усовршување на одгледувањето, сместувањето, грижата и користењето на животните во постапките;
- потеклото, одгледувањето, обележувањето, грижата и сместувањето и убивањето на животните;
- работењето на одгледувачите, добавувачите и корисниците;
- евалуација и овластување на проекти кои вклучуваат употреба на животни во постапки.

Оваа Директива се применува кога животните се користат или се наменети да се користат во постапки, или се одгледуваат конкретно за да може нивните органи или ткива да се користат за научни цели.

Оваа директива ќе се применува се додека животните од првиот потстав не бидат убиени, преместени или вратени во соодветно живеалиште или систем за одгледување.

Елиминацијата на болка, страдање, вознемиреност или трајна штета со успешна употреба на анестезија, аналгезија или други методи не ја исклучува употребата на животно во процедури од опсегот на оваа Директива.

Оваа директива се применува на следниве животни:

- живи нечовечки крбетници, вклучувајќи:
- независно хранење ларви форми; и
- фетални форми на цицачи од последната третина од нивните
- нормален развој;
- живи цефалоподи.

Оваа Директива се применува на животни кои се користат во постапки, кои се во порана фаза на развој од онаа наведена во точка (а) од став 3, доколку на животното треба да му се дозволи да живее надвор од таа фаза на развој и, како резултат на извршените процедури, веројатно ќе доживее болка, страдање, вознемиреност или трајна штета откако ќе ја достигне таа фаза на развој.

Оваа директива не се применува на следново:

- неекспериментални земјоделски практики;
- неекспериментални клинички ветеринарни практики;
- ветеринарни клинички испитувања потребни за овластување за ставање во промет на ветеринарно-медицински производ;
- практики преземени за целите на признато сточарство;
- практики преземени за примарна цел за идентификација на животно;
- практики кои веројатно не предизвикуваат болка, страдање, вознемиреност или трајна штета еквивалентна или повисока од онаа предизвикана со воведување игла во согласност со добра
- ветеринарна пракса.

Оваа директива ќе се применува без да е во спротивност со Директивата 76/768/ЕЕЗ на Советот од 27 јули 1976 година за приближување на законите на земјите-членки во врска со козметички производи.

7	Директива 87/217/ЕЕЗ на Советот од 19 март 1987 година за спречување и намалување на загадувањето на животната средина со азбест, изменета со Директивата 91/692/ЕЕЗ и Регулативата (ЕЗ) 807/2003	Хемикалии
<p>Целта на оваа директива е да се утврдат мерки и да се дополнат одредбите кои се веќе во сила, со цел да се спречи и да се намали загадувањето со азбест во интерес на заштитата на здравјето на луѓето и животната средина.</p> <p>Оваа директива се применува без да се нарушува одредбите утврдени со Директивата 83/477/ЕЕЗ.</p>		
8	Регулатива (ЕУ) бр. 528/2012 на Европскиот парламент и на Советот од 22 мај 2012 година во врска со ставањето достапни на пазарот и употребата на биоцидни производи	Хемикалии
<p>Целта на оваа регулатива е да го подобри функционирањето на внатрешниот пазар преку усогласување на правилата за ставање на располагање на пазарот и употребата на биоцидни производи, притоа обезбедувајќи високо ниво на заштита на здравјето на луѓето и животните, и животната средина. Одредбите на оваа регулатива се поткрепени со принципот на претпазливост чија цел е да се заштити здравјето на луѓето, здравјето на животните и животната средина. Посебно внимание ќе се посвети на заштитата на ранливите групи.</p> <p>Оваа регулатива утврдува правила за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - воспоставување на ниво на Унијата на список на активни супстанции кои може да се користат во биоцидни производи; - одобрение за биоцидни производи; - взаемно признавање на овластувањата во рамките на Унијата; - ставање достапни на пазарот и употреба на биоцидни производи во една или повеќе земји-членки или во Унијата; - пласирање на пазарот на третирано производи.“ 		
9	Регулатива (ЕУ) бр. 649/2012 на Европскиот парламент и на Советот од 4 јули 2012 година за извоз и увоз на опасни хемикалии Текст со релевантност за ЕЕА	Хемикалии
<p>Целите на оваа регулатива се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - спроведување на Ротердамската конвенција за процедурата за претходна информирана согласност за одредени опасни хемикалии и пестициди во меѓународната трговија („Конвенција“); - промовира заедничка одговорност и напори за соработка во меѓународното движење на опасни хемикалии со цел да се заштити здравјето на луѓето и животната средина од потенцијална штета; - придонесе за еколошки здрава употреба на опасните хемикалии. <p>Целите утврдени во првиот потстав ќе се постигнат со олеснување на размената на информации за карактеристиките на опасните хемикалии, преку обезбедување на процес на донесување одлуки во Унијата за нивниот увоз и извоз и со ширење на одлуките до Страните и другите земји како соодветно.</p> <p>Покрај целите наведени во став 1, оваа Регулотива обезбедува дека одредбите од Регулативата (ЕЗ) бр. 1272/2008 во врска со класификацијата, етикетањето и пакувањето се применуваат на сите хемикалии кога тие се извезуваат од земјите-членки во други Страни или други земји, освен ако тие одредби би биле во спротивност со некои специфични барања на тие страни или други земји“.</p>		

10 Регулатива (ЕЗ) бр. 1907/2006 на Европскиот парламент и на Советот од 18 декември 2006 година во врска со регистрацијата, евалуацијата, одобрувањето и ограничувањето на хемикалиите (REACH), за основање на Европска агенција за хемикалии, изменување и дополнување на Директивата 1999/45/ЕЗ и укинување Регулативата на Советот (ЕЕЗ) бр. 793/93 и Регулативата на Комисијата (ЕЗ) бр. 1488/94, како и Директивата на Советот 76/769/ЕЕЗ и Директивите на Комисијата 91/155/ЕЕЗ, 93/67/ЕЕЗ, 93/105/ЕЗ и 2000/21/ЕЗ изменета со регулативи (ЕЗ) 1345/2007, (ЕЗ) 987/2008, (ЕЗ) 1272/2008, (ЕЗ) 134/2009, (ЕЗ) 552/2009, (ЕУ) 276/2010, (ЕУ) 453/2010, (ЕУ) 143/2011, (ЕУ) 207/2011, (ЕУ) 252/2011, (ЕУ) 253/2011, (ЕУ) 366/2011, (ЕУ) 494/2011, (ЕУ) 109/2012, (ЕУ) 125/2012, (ЕУ) 412/2012, (ЕУ) 835/2012, (ЕУ) 836/2012, (ЕУ) 847/2012, (ЕУ) 126/2013 (ЕУ)) 348/2013, (ЕУ) 517/2013

Хемикалии

Целта на оваа регулатива е да обезбеди високо ниво на заштита на здравјето на луѓето и животната средина, вклучително и промовирање на алтернативни методи за проценка на опасностите од супстанции, како и слободна циркулација на супстанции на внатрешниот пазар притоа подобрувајќи конкурентност и иновативност.

Оваа регулатива утврдува одредби за супстанции и препарати во смисла на член 3. Овие одредби се применуваат за производство, ставање во промет или употреба на такви супстанции самостојно, во препарати или производи и за ставање на пазар на препарати.

Оваа регулатива се заснова на принципот дека на производителите, увозниците и долните корисници им е да обезбедат дека тие произведуваат, пласираат на пазарот или користат такви супстанции кои не влијаат негативно на здравјето на луѓето или на животната средина. Неговите одредби се поткрепени со принципот на претпазливост.

11	<p>Регулатива (ЕЗ) бр. 1272/2008 на Европскиот парламент и на Советот од 16 декември 2008 година за класификација, етикетирање и пакување на супстанции и мешавини, изменување и укинување на Директивите 67/548/ЕЕЗ и 1999/45/ЕЗ и дополнување на Регулативата (ЕЗ) 1907/2006 изменет со регулативи (ЕЗ) 790/2009, (ЕУ) 286/2011, (ЕУ) 618/2012, (ЕУ) 517/2013, (ЕУ) 758/2013</p>	Хемикалии
<p>Целта на оваа регулатива е да обезбеди високо ниво на заштита на здравјето на луѓето и животната средина, како и слободно движење на супстанции, мешавини и производи како што е наведено во член 4(8) преку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усогласување на критериумите за класификација на супстанции и мешавини и правилата за етикетирање и пакување за опасни материи и мешавини; - обезбедување на обврска за: <ul style="list-style-type: none"> ● производителите, увозниците и долните корисници да ги класифицираат супстанциите и мешавините кои се пласираат на пазарот; ● добавувачи за етикетирање и пакување на супстанции и мешавини кои се пласираат на пазарот; ● производителите, производителите на артикли и увозниците да ги класифицираат оние супстанции кои не се пласираат на пазарот, а кои се предмет на регистрација или известување според Регулативата (ЕЗ) бр. 1907/2006; - обезбедување на обврска за производителите и увозниците на супстанции да ја известат Агенцијата за таквите класификации и елементи на етикетата доколку тие не се доставени до Агенцијата како дел од регистрација според Регулативата (ЕЗ) бр. 1907/2006; - утврдување листа на супстанции со нивна хармонизирана класификација и елементи за означување на ниво на Заедницата во Дел 3 од Анекс VI; - воспоставување попис на класификација и етикетирање на супстанции, кој се состои од сите известувања, поднесоци и хармонизирани класификации и елементи за етикетирање наведени во точките (в) и (г). <p>Оваа регулатива не се применува на следново:</p> <ul style="list-style-type: none"> - радиоактивни супстанции и мешавини во опсегот на Директивата 96/29/Евратом на Советот од 13 мај 1996 година со која се утврдуваат основните безбедносни стандарди за заштита на здравјето на работниците и општата јавност од опасноста што произлегува од јонизирачко зрачење [1]; - супстанции и мешавини кои се предмет на царински надзор, под услов да не подлежат на никаков третман или преработка, и кои се на привремено складирање или во слободна зона или слободен склад со цел повторен извоз или во транзит;” 		

12	<p>Регулатива (ЕУ) бр. 525/2013 на Европскиот парламент и на Советот од 21 мај 2013 година за механизам за следење и известување за емисиите на стакленички гасови и за известување други информации на национално и ниво на Унијата релевантни за климатските промени и за укинување на Одлуката бр. 280/ 2004/ЕЗ</p>	Климатска акција
<p>Со оваа регулатива се воспоставува механизам за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обезбедување на навременост, транспарентност, точност, конзистентност, споредливост и комплетност на известувањето од страна на Унијата и нејзините земји-членки до Секретаријатот на UNFCCC; - известување и потврдување на информациите во врска со обврските на Унијата и нејзините земји-членки во согласност со UNFCCC, Протоколот од Кјото и одлуките донесени според него и оценување на напредокот кон исполнување на тие обврски; - мониторинг и известување за сите антропогени емисии по извори и отстранувања од мијалници на стакленички гасови кои не се контролирани со Монреалскиот протокол за супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка во земјите-членки; - следење, известување, прегледување и верификација на емисиите на стакленички гасови и други информации во согласност со член 6 од Одлуката бр. 406/2009/ЕЗ; - известување за користењето на приходите генерирани од аукција надоместоци според член 3г(1) или (2) или член 10(1) од Директивата 2003/87/ЕЗ, во согласност со член 3г(4) и член 10(3) од таа Директива; - следење и известување за активностите преземени од страна на земјите-членки за да се прилагодат на неизбежните последици од климатските промени на рентабилен начин; - оценување на напредокот на земјите-членки кон исполнување на нивните обврски согласно Одлуката бр. 406/2009/ЕЗ.“ 		
13	<p>Директива 2003/87/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 13 октомври 2003 година за воспоставување шема за тргување со дозволените емисии на стакленички гасови во рамките на Заедницата и изменување на Директивата на Советот 96/61/ЕЗ</p>	Климатска акција
<p>Оваа директива воспоставува шема за тргување со дозволените емисии на стакленички гасови во Заедницата (во натамошниот текст „шема на Заедницата“) со цел да се промовира намалувањето на емисиите на стакленички гасови на рентабилен и економски ефикасен начин.</p>		
14	<p>Регулатива (ЕУ) 2017/2392 на Европскиот парламент и на Советот од 13 декември 2017 година за изменување и дополнување на Директивата 2003/87/ЕЗ за продолжување на сегашните ограничувања на опсегот за воздухопловни активности и за подготовка за спроведување на мерка заснована на глобален пазар од 2021 година</p>	Климатска акција

15	<p>Одлука бр. 406/2009/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 23 април 2009 година за напорите на земјите-членки да ги намалат нивните емисии на стакленички гасови за да ги исполнат обврските на Заедницата за намалување на емисиите на стакленички гасови до 2020 година</p>	Климатска акција
<p>Оваа одлука го утврдува минималниот придонес на земјите-членки за исполнување на обврската за намалување на емисиите на стакленички гасови на Заедницата за периодот од 2013 до 2020 година за емисиите на стакленички гасови опфатени со оваа одлука, како и правила за давање на овие придонеси и за нивна евалуација.</p> <p>Оваа одлука, исто така, утврдува одредби за оценување и спроведување на построга обврска за намалување на Заедницата која надминува 20 %, што ќе се применува по одобрување од страна на Заедницата на меѓународен договор за климатски промени што доведува до намалување на емисиите што ги надминуваат оние што се бараат во согласност со член 3, како што се гледа во заложбата за намалување од 30% како што беше одобрена од Европскиот совет од март 2007 година.</p>		
16	<p>Регулатива (ЕУ) 2018/842 на Европскиот парламент и на Советот од 30 мај 2018 година за обврзувачки годишни намалувања на емисиите на стакленички гасови од страна на земјите-членки од 2021 до 2030 година, придонесувајќи за климатските активности за исполнување на обврските од Парискиот договор и за измена на Регулативата (ЕУ) бр. 525/2013</p>	Климатска акција
<p>Оваа регулатива ги утврдува обврските на земјите-членки во однос на нивните минимални придонеси за периодот од 2021 до 2030 година за исполнување на целта на Унијата за намалување на емисиите на стакленички гасови за 30 % под нивото од 2005 година во 2030 година во секторите опфатени со член 2 од оваа регулатива и придонесува за постигнување на целите на Парискиот договор. Оваа регулатива, исто така, утврдува правила за одредување на годишните распределби на емисиите и за евалуација на напредокот на земјите-членки кон исполнување на нивните минимални придонеси.</p>		
17	<p>Регулатива (ЕЗ) бр. 1005/2009 на Европскиот парламент и на Советот од 16 септември 2009 година за супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка</p>	Климатска акција
<p>Оваа регулатива утврдува правила за производство, увоз, извоз, ставање на пазарот, употреба, обновување, рециклирање, рекултивација и уништување на супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка, за известување за информации поврзани со тие супстанции и за увоз, извоз, пласирање на пазарот и употреба на производи и опрема што ги содржи или се потпира на тие супстанции.</p>		

18	<p>Директива 2009/31/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 23 април 2009 година за геолошко складирање на јаглерод диоксид и изменување на Директивата на Советот 85/337/ЕЕЗ, Директивите на Европскиот парламент и Советот 2000/60/ЕЗ, 2001/80/ ЕЗ, 2004/35/ЕЗ, 2006/12/ЕЗ, 2008/1/ЕЗ и Регулатива (ЕЗ) бр. 1013/2006 (Консолидирана верзија)</p>	Климатска акција
<p>Оваа директива воспоставува правна рамка за еколошки безбедно геолошко складирање на јаглерод диоксид (CO₂) за да придонесе во борбата против климатските промени. Целта на еколошки безбедното геолошко складирање на CO₂ е трајно задржување на CO₂ на таков начин што ќе се спречат и, каде што тоа не е можно, да се елиминираат колку што е можно повеќе негативните ефекти и секој ризик за животната средина и здравјето на луѓето“.</p>		
19	<p>Регулатива (ЕУ) бр. 517/2014 на Европскиот парламент и на Советот од 16 април 2014 година за флуорирани стакленички гасови и за укинување на Регулативата (ЕЗ) бр. 842/2006</p>	Климатска акција
<p>Целта на оваа регулатива е да се заштити животната средина преку намалување на емисиите на флуорирани стакленички гасови. Според тоа, оваа Регулатива:</p> <ul style="list-style-type: none"> - воспоставува правила за задржување, употреба, обновување и уништување на флуорираните стакленички гасови и за поврзаните помошни мерки; - наметнува услови за пласирање на пазарот на специфични производи и опрема што содржат или чие функционирање се потпира на флуорирани стакленички гасови; - наметнува услови за специфични употреби на флуорирани стакленички гасови; и - утврдува квантитативни граници за пласирање на пазарот на флуоројагледороди. 		
20	<p>Директива 98/70/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 13 октомври 1998 година во врска со квалитетот на бензинот и дизел горивата и изменување и дополнување на Директивата на Советот 93/12/ЕЕЗ, како што е изменето</p>	Климатска акција
<p>Оваа Директива поставува, во однос на патните возила и непатните мобилни машини (вклучувајќи бродови за внатрешни патишта кога не се на море), земјоделски и шумарски трактори и рекреативни пловни објекти кога не се на море:</p> <ul style="list-style-type: none"> - технички спецификации за здравствени и еколошки основи за горивата што треба да се користат со мотори со позитивно палење и палење со компресија, земајќи ги предвид техничките барања на тие мотори; и - цел за намалување на емисиите на стакленички гасови во животниот циклус. 		
21	<p>Директива 1999/94/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 13 декември 1999 година во врска со достапноста на информациите за потрошувачите за економичноста на горивото и емисиите на CO₂ во однос на маркетингот на нови патнички автомобили</p>	Климатска акција
<p>Целта на оваа Директива е да обезбеди дека информациите кои се однесуваат на економичноста на гориво и емисиите на CO₂ на новите патнички автомобили понудени на продажба или изнајмување во Заедницата се достапни на потрошувачите со цел да им се овозможи на потрошувачите да направат информиран избор.</p>		

22	<p>Регулатива (ЕЗ) бр. 443/2009 на Европскиот парламент и на Советот од 23 април 2009 година за поставување стандарди за изведба на емисиите за новите патнички автомобили како дел од интегрираниот пристап на Заедницата за намалување на емисиите на CO₂ од лесните возила</p>	Климатска акција
<p>Оваа регулатива ги утврдува барањата за перформансите на емисиите на CO₂ за новите патнички автомобили со цел да се обезбеди правилно функционирање на внатрешниот пазар и да се постигне севкупната цел на Европската заедница од 120 g CO₂/km како просечни емисии за новиот возен парк. Оваа регулатива ги поставува просечните емисии на CO₂ за новите патнички автомобили на 130 g CO₂/km, со помош на подобрување на технологијата на моторот на возилата, како што се мери во согласност со Регулативата (ЕЗ) бр. 715/2007 и нејзините мерки за спроведување и иновативни технологии.</p> <p>Од 2020 година наваму, оваа регулатива поставува цел од 95 g CO₂/km како просечни емисии за новиот возен парк, во согласност со член 13(5).</p> <p>Оваа регулатива ќе биде дополнета со дополнителни мерки што одговараат на намалување од 10 g CO₂/km како дел од интегрираниот пристап на Заедницата.</p>		
23	<p>Регулатива (ЕУ) бр. 510/2011 на Европскиот парламент и на Советот од 11 мај 2011 година за поставување стандарди за изведба на емисии за нови лесни комерцијални возила како дел од интегрираниот пристап на Унијата за намалување на емисиите на CO₂ од лесните возила</p>	Климатска акција
<p>Оваа регулатива ги утврдува барањата за изведба на CO₂ за новите лесни комерцијални возила. Оваа регулатива ги поставува просечните емисии на CO₂ за новите лесни комерцијални возила на 175 g CO₂/km, со помош на подобрувања во технологијата на возилата, измерени во согласност со Регулативата (ЕЗ) бр. 715/2007 и неговите мерки за спроведување и иновативни технологии.</p> <p>2. Од 2020 година, оваа регулатива поставува цел од 147 g CO₂/km за просечните емисии на новите лесни комерцијални возила регистрирани во Унијата, под услов да се потврди неговата изводливост, како што е наведено во член 13(1).</p>		
24	<p>Регулатива (ЕУ) 2018/841 на Европскиот парламент и на Советот од 30 мај 2018 година за вклучување на емисиите на стакленички гасови и отстранување од користење на земјиштето, промена на употребата на земјиштето и шумарство во климатската и енергетската рамка од 2030 година, и изменување и дополнување на Регулативата (ЕУ) бр. 525/2013 и Одлука бр. 529/2013/ЕУ</p>	Климатска акција
<p>Оваа регулатива ги утврдува обврските на земјите-членки за секторот за користење на земјиштето, промена на користење на земјиштето и шумарство („LULUCF“) кои придонесуваат за постигнување на целите од Парискиот договор и исполнување на целта за намалување на емисиите на стакленички гасови на Унијата за периодот од 2021 до 2030 година. Оваа регулатива, исто така, ги утврдува правилата за сметководство на емисиите и отстранувањата од LULUCF и за проверка на усогласеноста на земјите-членки со тие обврски.</p>		

25	Директива на Советот 2011/92/ЕУ од 13 декември 2011 година за проценка на ефектите на одредени јавни и приватни проекти врз животната средина (кодифицирана) изменета со Директивата 2014/52/ЕУ	Хоризонтално законодавство
26	Директива 2001/42/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 27 јуни 2001 година за проценка на ефектите на одредени планови и програми врз животната средина	Хоризонтално законодавство
<p>Целта на оваа директива е да обезбеди високо ниво на заштита на животната средина и да придонесе за интеграција на еколошките размислувања во подготовката и усвојувањето на плановите и програмите со цел да се промовира одржливиот развој, преку обезбедување дека, во согласност со оваа Директива, се врши оцена на животната средина на одредени планови и програми кои веројатно ќе имаат значителни ефекти врз животната средина.</p>		
27	Директива 2003/4/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 28 јануари 2003 година за јавен пристап до информации за животната средина и за укинување на Директивата на Советот 90/313/ЕЕЗ	Хоризонтално законодавство
<p>Целите на оваа директива се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се гарантира правото на пристап до информациите за животната средина што ги поседуваат или за јавните власти и да се утврдат основните услови и практични услови за нивното остварување; и - да се осигура дека, се разбира, информациите за животната средина се постепено достапни и дистрибуирани до јавноста со цел да се постигне најширока можна систематска достапност и ширење до јавноста на информации за животната средина. За таа цел, ќе се промовира употребата, особено, на компјутерската телекомуникација и/или електронската технологија, онаму каде што е достапна. 		
28	Директива 2003/35/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 26 мај 2003 година која обезбедува учество на јавноста во однос на изготвувањето на одредени планови и програми кои се однесуваат на животната средина и дополнување во однос на учеството на јавноста и пристапот до правдата Директивите на Советот 85/337/ЕЕЗ и 96/61/ЕЗ	Хоризонтално законодавство
<p>Целта на оваа директива е да придонесе за спроведување на обврските кои произлегуваат од Архуската конвенција, особено преку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обезбедување учество на јавноста во однос на изготвувањето на одредени планови и програми кои се однесуваат на животната средина; - подобрување на учеството на јавноста и обезбедување на одредби за пристап до правдата во рамките на Директивите 85/337/ЕЕЗ и 96/61/ЕЗ на Советот. 		

29	Директива 2004/35/СЕ на Европскиот парламент и на Советот од 21 април 2004 година за еколошка одговорност во однос на спречување и санирање на еколошка штета, изменета со Директивите 2006/21/ЕС, 2009/31/ЕС и 2013/30/ ЕУ	Хоризонтално законодавство
Целта на оваа директива е да се воспостави рамка за еколошка одговорност заснована на принципот „загадувачот плаќа“, за спречување и санирање на еколошката штета.		
30	Директива 2008/99/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 19 ноември 2008 година за заштита на животната средина преку кривично право	Хоризонтално законодавство
Оваа директива утврдува мерки кои се однесуваат на кривичното право со цел поефективна заштита на животната средина.		
31	Препорака 2001/331/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 4 април 2001 година која обезбедува минимални критериуми за инспекции за животната средина во земјите-членки	Хоризонтално законодавство
Задачата инспекција на животната средина треба да се изврши во текот-клу, според минималните критериуми што треба да се применуваат при организирањето, текот на времето, следењето и објавувањето на таквите задачи, со што ќе се зајакне другиот статус и ќе се придонесе за поконзистентна, имплементација и право на право на Заедница за животна средина во сите земји-членки.		
32	Директива 2007/2/ЕС на Европскиот парламент и на Советот од 14 март 2007 година за воспоставување на инфраструктура за просторни информации во Европската заедница (INSPIRE)	Хоризонтално законодавство
Целта на оваа директива е да се утврдат општи правила насочени кон воспоставување на инфраструктура за просторни информации во Европската заедница, за целите на политиките и политиките или активностите за животната средина на Заедницата кои може да имаат влијание врз животната средина. Системот ќе се надоврзе на инфраструктурата за просторни информации воспоставени и управувани од земјите-членки“.		
33	Директива 2010/75/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 24 ноември 2010 година за индустриски емисии (интегрирано спречување и контрола на загадувањето (Преобликување – краен рок за транспонирање 7 јануари 2013 година)	Контрола на индустриското загадување
Оваа директива утврдува правила за интегрирано спречување и контрола на загадувањето кое произлегува од индустриските активности. Тој, исто така, утврдува правила дизајнирани да се спречат или, каде што тоа не е изводливо, да се намалат емисиите во воздухот, водата и копното и да се спречи создавањето на отпад, со цел да се постигне високо ниво на заштита на животната средина во целина.		

34	Директива на Советот 96/82/ЕЗ од 9 декември 1996 година за контрола на опасности од големи несреќи кои вклучуваат опасни супстанции како што е изменето со Директивите 2003/105/ЕЗ и 2012/18/ЕУ и Регулативите (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 1137/2008 година (ќе се укине од 1 јуни 2015 година)	Контрола на индустриското загадување
Оваа директива е насочена кон спречување на големи несреќи кои вклучуваат опасни материји, и ограничување на нивните последици за човекот и животната средина, со цел да се обезбеди високо ниво на заштита низ Заедницата на конзистентен и ефективен начин.		
35	Директива 2012/18/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 4 јули 2012 година за контрола на опасности од големи несреќи кои вклучуваат опасни материји, изменувајќи и последователно укинување на Директивата на Советот 96/82/ЕЗ	Контрола на индустриското загадување
Оваа директива утврдува правила за спречување на големи несреќи кои вклучуваат опасни материји и ограничување на нивните последици по здравјето на луѓето и животната средина, со цел да се обезбеди високо ниво на заштита низ Унијата на конзистентен и ефективен начин.		
36	Директива 2004/42/СЕ на Европскиот парламент и на Советот од 21 април 2004 година за ограничување на емисиите на испарливи органски соединенија поради употребата на органски растворувачи во одредени бои и лакови и производи за доработка на возила и изменување и дополнување на Директивите 1999/13/ЕЗ, изменета со Директивата 2008/112/ЕЗ и 2010/79/ЕУ 2009/112/ЕЗ и Регулативата (ЕЗ) 1137/2008	Контрола на индустриското загадување
<p>Целта на оваа Директива е да се ограничи вкупната содржина на VOC во одредени бои и лакови и производи за доработка на возила со цел да се спречи или намали загадувањето на воздухот што произлегува од придонесот на VOC во формирањето на тропосферскиот озон.</p> <p>За да се постигне целта утврдена во став 1, оваа Директива се приближува до техничките спецификации за одредени бои и лакови и производи за доработка на возила.</p> <p>Оваа директива се применува на производите наведени во Анекс I.</p> <p>Оваа директива не ги загрозува и не влијае на мерките, вклучително и барањата за етикетирање, преземени на ниво на Заедницата или на национално ниво за заштита на здравјето на потрошувачите и на работниците и нивната работна средина.</p>		
37	Регулатива (ЕЗ) бр. 66/2010 на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за еколошката ознака на ЕУ изменета со Регулативата (ЕУ) 782/2013	Контрола на индустриското загадување
Оваа регулатива ги утврдува правилата за воспоставување и примена на доброволната шема на ЕУ за еколошка ознака.		

38	<p>Регулатива (ЕЗ) бр. 1221/2009 на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за доброволно учество на организациите во шемата за еко-менаџмент и ревизија на Заедницата (EMAS), со која се укинува Регулативата (ЕЗ) бр. 761/2001 и Одлуките на Комисијата 2001/681/ЕЗ и 2006/193/ЕЗ, изменети со Регулативата (ЕЗ) бр. 1221/2009 на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за доброволно учество на организациите во еко-менаџмент и ревизија на Заедницата шема (EMAS), укинување на Регулативата (ЕЗ) бр. 761/2001 и Одлуките на Комисијата 2001/681/ЕЗ и 2006/193/ЕЗ, изменета со Регулативата (ЕУ) 517/2013</p>	<p>Контрола на индустриското загадување</p>
<p>Со ова се воспоставува шема за еко-менаџмент и ревизија на Заедницата, во понатамошниот текст „EMAS“, што овозможува доброволно учество на организации лоцирани внатре или надвор од Заедницата.</p> <p>Целта на EMAS, како важен инструмент на Акцискиот план за одржлива потрошувачка и производство и одржлива индустриска политика, е да промовира континуирани подобрувања во еколошките перформанси на организациите преку воспоставување и имплементација на системи за управување со животната средина од страна на организациите, систематски, цел и периодична евалуација на перформансите на таквите системи, обезбедување информации за еколошките перформанси, отворен дијалог со јавноста и другите заинтересирани страни и активно вклучување на вработените во организациите и соодветна обука.</p>		
39	<p>Директива (ЕУ) 2015/2193 на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2015 година за ограничување на емисиите на одредени загадувачи во воздухот од постројки со средно согорување</p>	<p>Контрола на индустриското загадување</p>
<p>Оваа директива утврдува правила за контрола на емисиите на сулфур диоксид (SO₂), азотни оксиди (NO_x) и прашина во воздухот од постројките за согорување со средно согорување, а со тоа и намалување на емисиите во воздухот и потенцијалните ризици по здравјето на луѓето и животната средина од таквите емисии.</p> <p>Оваа директива, исто така, утврдува правила за следење на емисиите на јаглерод моноксид (CO).</p>		
40	<p>Регулатива (ЕУ) 2017/852 на Европскиот парламент и на Советот од 17 мај 2017 година за жива и за укинување на Регулативата (ЕЗ) бр. 1102/2008 (Текст со важност за ЕЕА.)</p>	<p>Контрола на индустриското загадување</p>
<p>Оваа регулатива утврдува мерки и услови во врска со употребата и складирањето и трговијата со жива, соединенија на жива и мешавини на жива, како и производство и употреба и трговија со производи со додадена жива и управување со отпад од жива, со цел да се обезбеди високо ниво на заштита на здравјето на луѓето и животната средина од антропогени емисии и ослободувања на жива и жива соединенија.</p> <p>Земјите-членки можат, онаму каде што е соодветно, да применуваат построги барања од оние наведени во оваа регулатива, во согласност со ДФЕУ.</p>		

41	Директива 2009/147/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 30 ноември 2009 година за зачувување на дивите птици, изменета со Директивата 2013/17/ЕУ	Заштита на природата
	<p>Оваа директива се однесува на зачувување на сите видови на природни птици во дивината на европската територија на земјите-членки на кои се применува Договорот. Таа ја опфаќа заштитата, управувањето и контролата на овие видови и утврдува правила за нивна експлоатација.</p> <p>Се однесува на птиците, нивните јајца, гнезда и живеалишта.</p>	
42	Директива 92/43/ЕЕЗ на Советот од 21 мај 1992 година за зачувување на природните живеалишта и дивата фауна и флора, изменета со Директивите 97/62/ЕЗ, 2006/105/ЕЗ, 2013/17/ЕУ и Регулативата (ЕЗ) 1882 г./2003 година	Заштита на природата
43	Директива на Советот 1999/22/ЕЗ од 29 март 1999 година во врска со чување на диви животни во зоолошки градини	Заштита на природата
	<p>Целите на оваа директива се да се заштити дивата фауна и да се зачува биолошката разновидност преку обезбедување на усвојување мерки од страна на земјите-членки за лиценцирање и инспекција на зоолошките градини во Заедницата, а со тоа зајакнување на улогата на зоолошките градини во зачувувањето на биолошката разновидност.</p>	
44	Регулатива (ЕЕЗ) бр. 3254/91 на Советот од 4 ноември 1991 година со која се забранува употребата на стапици во Заедницата и воведувањето во Заедницата на лушпи и производни производи од одредени видови на диви животни кои потекнуваат од земји кои ги фаќаат со помош на стапици или методи на заловување кои не ги исполнуваат меѓународните стандарди за хумано заловување	Заштита на природата
	<p>За целите на оваа регулатива: „замка за нозе“: значи уред дизајниран да го задржува или фаќа животно со помош на вилицы кои цврсто се затвораат на еден или повеќе од екстремитетите на животното, со што се спречува повлекувањето на екстремитетот или екстремитетите од стапицата.</p>	
45	Регулатива (ЕЗ) бр. 338/97 на Советот од 9 декември 1996 година за заштита на видовите дива фауна и флора преку регулирање на трговијата со нив, како што е изменето со Регулативите (ЕЗ) 938/97, 2307/97, 2214/98, 1476/99, 2724/2000, 1579/2001, 2476/2001, 1497/2003, 1882/2003, 834/2004, 1332/2005, 318/2008, 398/2001, 398/20201, 398/2009 2012 и 750/2013 година	Заштита на природата
	<p>Целта на оваа регулатива е да се заштитат видовите на дива фауна и флора и да се гарантира нивното зачувување преку регулирање на трговијата со нив во согласност со следните членови.</p> <p>Оваа регулатива ќе се применува во согласност со целите, принципите и одредбите на Конвенцијата дефинирани во член 2.</p>	

46	Регулатива (ЕЗ) бр. 2173/2005 на Советот од 20 декември 2005 година за воспоставување шема за лиценцирање FLEGT за увоз на дрва во Европската заедница (Забелешка: ТРГОВСКА правна основа)	Заштита на природата
<p>Оваа регулатива утврдува збир на правила на Заедницата за увоз на одредени дрвени производи за целите на спроведување на шемата за лиценцирање FLEGT.</p> <p>Шемата за лиценцирање ќе се спроведува преку договори за партнерство со земјите производители на дрво.</p> <p>Оваа регулатива се применува за увоз на дрвени производи наведени во Анекси II и III од земји партнери наведени во Анекс I.“</p>		
47	Регулатива (ЕУ) 995/2010 на Европскиот парламент и на Советот за утврдување на обврските на операторите кои пласираат дрва и дрвени производи на пазарот	Заштита на природата
<p>Со оваа регулатива се утврдуваат обврските на операторите кои за прв пат пласираат дрва и дрвени производи на внатрешниот пазар, како и обврските на трговците.</p>		
48	Регулатива (ЕУ) бр. 511/2014 на Европскиот парламент и на Советот од 16 април 2014 година за мерки за усогласеност за корисниците од Протоколот од Нагоја за пристап до генетски ресурси и правично и правично споделување на придобивките што произлегуваат од нивното користење во Унијата	Заштита на природата
<p>Оваа регулатива утврдува правила со кои се регулира усогласеноста со пристапот и споделувањето на придобивките за генетските ресурси и традиционалното знаење поврзано со генетските ресурси во согласност со одредбите од Протоколот од Нагоја за пристап до генетските ресурси и правично и правично споделување на придобивките кои произлегуваат од нивното користење на Конвенција за биолошка разновидност („Протокол од Нагоја“).</p> <p>Ефикасното спроведување на оваа регулатива, исто така, ќе придонесе за зачувување на биолошката разновидност и одржливо користење на неговите компоненти, во согласност со одредбите на Конвенцијата за биолошка разновидност.</p>		
49	Регулатива (ЕЗ) бр. 1007/2009 на Европскиот парламент и на Советот од 16 септември 2009 година за трговија со производи од фоки	Заштита на природата
<p>Оваа регулатива утврдува усогласени правила во врска со ставање на пазарот на производи од фоки.</p>		
50	Директива 83/129/ЕЕЗ од 28 март 1983 година во врска со увозот во земјите-членки на кожи на одредени кученца од фоки и производи добиени од нив, изменета со Директивите 85/444/ЕЕЗ и 89/370/ЕЕЗ	Заштита на природата
<p>Земјите-членки ги преземаат или одржуваат сите неопходни мерки за да обезбедат дека производите наведени во Анексот не се комерцијално увезени на нивните територии.</p> <p>Земјите-членки веднаш ја информираат Комисијата за таквите мерки.</p>		

51	Директива 2002/49/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 25 јуни 2002 година во врска со проценката и управувањето со бучавата во животната средина, изменета со Регулативата (ЕЗ) 1137/2008	Бучава
<p>Целта на оваа директива е да се дефинира заеднички пристап наменет за избегнување, спречување или намалување на приоритетна основа на штетните ефекти, вклучително и вознемиреноста, поради изложеноста на бучава од околината. За таа цел, следните активности ќе се спроведуваат постепено :</p> <ul style="list-style-type: none"> - определување на изложеноста на бучава од околината, преку мапирање на бучава, со методи на проценка заеднички за земјите-членки; - обезбедување дека информациите за бучавата во животната средина и нејзините ефекти се достапни на јавноста; - усвојување на акциони планови од страна на земјите-членки, врз основа на резултатите од мапирањето на бучавата, со цел да се спречи и намали бучавата од животната средина каде што е потребно и особено кога нивоата на изложеност може да предизвикаат штетни ефекти врз здравјето на луѓето и за зачувување на квалитетот на бучавата во животната средина каде што таа добро е. <p>Оваа директива, исто така, има за цел да обезбеди основа за развивање мерки на Заедницата за намалување на бучавата што ја емитуваат главните извори, особено патните и железничките возила и инфраструктурата, авионите, надворешната и индустриската опрема и мобилните машини. За таа цел, Комисијата ќе поднесе до Европскиот парламент и Советот, најдоцна до 18 јули 2006 година, соодветни законски предлози. Тие предлози треба да ги земат предвид резултатите од извештајот наведен во член 10(1).“</p>		
52	Директива 2008/98/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 19 ноември 2008 година за отпад	Управување со отпад
<p>Оваа директива утврдува мерки за заштита на животната средина и здравјето на луѓето преку спречување или намалување на негативните влијанија од создавањето и управувањето со отпадот и преку намалување на вкупните влијанија од користењето на ресурсите и подобрување на ефикасноста на таквата употреба.</p>		
53	Директива на Советот 86/278/ЕЕЗ од 12 јуни 1986 година за заштита на животната средина, а особено на почвата, кога тињата од отпадна вода се користи во земјоделството, изменета со Директивата 91/692/ЕЕЗ и Регулативите (ЕЗ) 807/2003 и (ЕЗ) 219/2009 и Одлука на Советот 95/1/ЕЗ	Управување со отпад
<p>Целта на оваа директива е да се регулира употребата на отпадна тиња во земјоделството на таков начин што ќе се спречат штетните ефекти врз почвата, вегетацијата, животните и човекот, а со тоа да се поттикне правилната употреба на таквата отпадна тиња.</p>		

54	Директива 2006/66/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 6 септември 2006 година за батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори и за укинување на Директивата 91/157/ЕЕЗ, изменета со Директивите 2008/12/ЕЗ, 2008/103/ЕС и 2013/56/ЕУ и Одлуки на Комисијата 2008/763/ЕЗ, 2009/603/ЕЗ, 2009/851/ЕЗ	Управување со отпад
----	---	---------------------

Оваа директива утврдува:

- правила за пуштање во промет на батерии и акумулатори и особено забрана за пуштање во промет на батерии и акумулатори кои содржат опасни материи; и
- специфични правила за собирање, третман, рециклирање и отстранување на отпадни батерии и акумулатори за дополнување на релевантното законодавство на Заедницата за отпад и за промовирање на високо ниво на собирање и рециклирање на отпадните батерии и акумулатори.

Тој се стреми да ги подобри еколошките перформанси на батериите и акумулаторите и на активностите на сите економски оператори вклучени во животниот циклус на батериите и акумулаторите, на пр. производители, дистрибутери и крајни корисници и особено оние оператори кои се директно вклучени во третманот и рециклирањето на отпадните батерии и акумулатори.

55	Директива на Европскиот парламент и Советот 94/62/ЕЗ од 20 декември 1994 година за пакување и отпад од пакување, изменета со регулативите (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 219/2009 и Директивите 2004/12/ЕЗ, 2005/20/ЕЗ и 2013/2/ЕУ	Управување со отпад
----	---	---------------------

Оваа директива има за цел да ги усогласи националните мерки во врска со управувањето со пакување и отпад од пакување со цел, од една страна, да се спречи какво било нивно влијание врз животната средина на сите земји-членки, како и на трети земји или да се намали таквото влијание, со што се обезбедува високо ниво на заштита на животната средина, а, од друга страна, да се обезбеди функционирање на внатрешниот пазар и да се избегнат пречките за трговијата и нарушувањето и ограничувањето на конкуренцијата во рамките на Заедницата.

За таа цел, оваа Директива утврдува мерки насочени, како прв приоритет, кон спречување на производството на отпад од пакување и, како дополнителни основни принципи, за повторна употреба на пакувањето, за рециклирање и други форми на враќање на отпадот од пакување и, оттука, за намалување на конечното депонирање на таквиот отпад.

56	Регулатива (ЕЗ) бр. 850/2004 на Европскиот парламент и на Советот од 29 април 2004 година за постојани органски загадувачи и за изменување и дополнување на Директивата 79/117/ЕЕЗ изменета со Регулативите (ЕЗ) 1195/2006, (ЕЗ) 172/2007, (ЕС) 323/2007, (ЕС) 219/2009, (ЕС) 304/2009, (ЕУ) 756/2010, (ЕУ) 757/2010, (ЕУ) 519/2012	Управување со отпад
----	---	---------------------

Земајќи го особено предвид принципот на претпазливост, целта на оваа регулатива е да го заштити човековото здравје и животната средина од постојани органски загадувачи преку забрана, постепено отстранување што е можно поскоро или ограничување на производството, пласирање на пазарот и употреба на супстанции кои се предмет на Стокхолмската конвенција за постојани органски загадувачи, во понатамошниот текст „Конвенцијата“ или Протоколот од 1998 година кон Конвенцијата за долгорочно прекугранично загадување на воздухот од 1979 година за постојани органски загадувачи, во натамошниот текст „Протоколот“ и со минимизирање, со цел што е можно поскоро да се елиминираат, каде што е изводливо, испуштањата на таквите супстанции и со воспоставување одредби во врска со отпадот што се состои од, содржи или контаминиран со која било од овие супстанции.

57	Директива на Советот 96/59/ЕЗ од 16 септември 1996 година за отстранување на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили (PCB/PCТ) изменета со Регулатива (ЕЗ) 596/2009	Управување со отпад
<p>Целта на оваа директива е приближување на законите на земјите-членки за контролирано отстранување на ПХБ, деконтаминација или отстранување на опрема што содржи ПХБ и/или отстранување на искористени ПХБ со цел целосно да се елиминираат врз основа на одредбите на оваа директива.</p>		
58	Директива 2000/53/ЕС на Европскиот парламент и на Советот од 18 септември 2000 година за возила на крајот на животот, изменета со Одлуките 2002/525/ЕС, 2005/63/ЕС, 2005/438/ЕС, 2005/673/ЕС, 2008/689/ЕС, 2010/115/ЕС и директиви 2008/33/ЕС, 2008/112/ЕС, 2011/37/EU и 2013/28/EU	Управување со отпад
<p>Оваа директива утврдува мерки кои имаат за цел, како прв приоритет, да го спречат отпадот од возилата и, дополнително, кон повторна употреба, рециклирање и други форми на обновување на возилата на крајот на животот и нивните компоненти за да се намали депонирањето на отпадот, како и на подобрување на еколошките перформанси на сите економски оператори вклучени во животниот циклус на возилата, а особено на операторите директно вклучени во третманот на возилата на крајот на животот.</p>		
59	Директива 2011/65/EU на Европскиот парламент и на Советот од 8 јуни 2011 година за ограничување на употребата на одредени опасни материи во електрична и електронска опрема (RoHS) (преформулирана)	Управување со отпад
<p>Оваа Директива утврдува правила за ограничување на употребата на опасни материи во електрична и електронска опрема со цел да се придонесе за заштита на здравјето на луѓето и животната средина, вклучително и еколошки здраво искористување и отстранување на отпадот.</p>		
60	Директива 2012/19/EU на Европскиот парламент и на Советот од 4 јули 2012 година за отпадна електрична и електронска опрема (OEEE) (преформирана) и ја укинува Директивата 2002/96/ЕЗ	Управување со отпад
<p>Оваа директива утврдува мерки за заштита на животната средина и здравјето на луѓето преку спречување или намалување на негативните влијанија од создавањето и управувањето со отпад од електрична и електронска опрема и со намалување на вкупните влијанија од користењето на ресурсите и подобрување на ефикасноста на таквата употреба во согласност со членовите 1 и 4 од Директивата 2008/98/ЕЗ, со што се придонесува за одржлив развој.</p>		

61	Директива на Советот 1999/31/ЕЗ од 26 април 1999 година за депонијата на отпад, изменета со Регулативата (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 1137/2008 и Директивата 2011/97/ЕУ	Управување со отпад
----	---	---------------------

Со цел да се исполнат барањата од Директивата 75/442/ЕЕЗ, а особено членовите 3 и 4 од неа, целта на оваа Директива е, по пат на строги оперативни и технички барања за отпадот и депониите, да обезбеди за мерки, процедури и насоки за да се спречат или да се намалат колку што е можно негативните ефекти врз животната средина, особено загадувањето на површинските, подземните води, почвата и воздухот, како и врз глобалната животна средина, вклучително и ефектот на стаклена градина, како и сите произлезени ризик по здравјето на луѓето, од депонирање на отпад, во текот на целиот животен циклус на депонијата.

Во однос на техничките карактеристики на депониите, оваа Директива содржи, за оние депонии на кои се применува Директивата 96/61/ЕЗ, релевантните технички барања со цел конкретно да се елаборираат општите барања од таа Директива. Релевантните барања од Директивата 96/61/ЕЗ се сметаат за исполнети доколку се почитуваат барањата од оваа Директива.

Регулатива (ЕЗ) бр. 1013/2006 на Европскиот парламент и на Советот од 14 јуни 2006 година за транспорт на отпад како што е изменето со регулативите (ЕЗ) 1379/2007, (ЕЗ) 669/2008, (ЕЗ) 219/2009, (ЕЗ) 308/2009, (ЕУ) 413/2010, (ЕУ) 664/2011, (ЕУ) 135/2012, (ЕУ) 255/2013 и Директива 2009/31/ЕЗ (Консолидирана верзија)

Управување со отпад

Со оваа регулатива се утврдуваат процедури и контролни режими за транспорт на отпад, во зависност од потеклото, дестинацијата и рутата на пратката, видот на испорачан отпад и видот на третман што треба да се примени на отпадот на неговата дестинација.

Оваа регулатива се применува на пратките на отпад:

- меѓу земјите-членки, во рамките на Заедницата или со транзит низ трети земји;
- увезени во Заедницата од трети земји;
- извезени од Заедницата во трети земји;
- во транзит низ Заедницата, на пат од и до трети земји.

Следното ќе биде исклучено од опсегот на оваа регулатива:

- истовар на брегот на отпад, вклучително и отпадна вода и остатоци, создадени од нормалното функционирање на бродовите и морските платформи, под услов таквиот отпад да подлежи на барањата на Меѓународната конвенција за спречување на загадување од бродови, 1973 година, како што е изменето со Протоколот од 1978 година што се однесува на него (Marpol 73/78), или други обврзувачки меѓународни инструменти;
- отпад создаден на возила, возови, авиони и бродови, додека таквиот отпад не се истовари за да се врати или отстрани;
- испораки на радиоактивен отпад како што е дефинирано во член 2 од Директивата 92/3/Евратом на Советот од 3 февруари 1992 година за надзор и контрола на пратките на радиоактивен отпад меѓу земјите-членки и во и надвор од Заедницата [1];
- пратки кои подлежат на барањата за одобрување од Регулативата (ЕЗ) бр. 1774/2002;
- пратките на отпадот наведени во точка 1(б)(ii), (iv) и (v) од член 2 од Директивата 2006/12/ЕЗ, каде што таквите пратки се веќе опфатени со друго законодавство на Заедницата кое содржи слични одредби ;
- пратките на отпад од Антарктикот во Заедницата кои се во согласност со барањата на Протоколот за заштита на животната средина кон Антарктичкиот договор (1991);
- увоз во Заедницата на отпад создаден од вооружени сили или организации за помош во ситуации на криза, мировни или мировни операции каде што тој отпад се транспортира, од засегнатите вооружени сили или организации за помош или во нивно име, директно или индиректно во земјата на дестинација. Во такви случаи, секој надлежен орган за транзит и надлежниот орган на дестинација во Заедницата ќе бидат однапред информирани за пратката и нејзината дестинација;
- пратки на CO₂ за потребите на геолошко складирање во согласност со Директивата 2009/31/ЕС на Европскиот парламент и на Советот од 23 април 2009 година за геолошко складирање на јаглерод диоксид [2];
- бродови што пловат под знаме на земја-членка што потпаѓа под опфатот на Регулативата (ЕУ) бр. 1257/2013 на Европскиот парламент и на Советот [3].

Испораките на отпад од Антарктикот до земји надвор од Заедницата, кои транзитираат низ Заедницата, подлежат на членовите 36 и 49.

Испораките на отпад исклучиво во земја-членка подлежат само на член 33.

63	<p>Директива 2006/21/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 15 март 2006 година за управување со отпадот од екстрактивните индустрии и за изменување и дополнување на Директивата 2004/35/ЕЗ, изменета со Регулативата (ЕЗ) 596/2009 и Одлуките на Комисијата 2009/335 /ЕС, 2009/337/ЕС, 2009/358/ЕС, 2009/359/ЕС и 2009/360/Е</p>	Управување со отпад
----	--	---------------------

Оваа директива предвидува мерки, процедури и насоки за да се спречат или да се намалат колку што е можно сите негативни ефекти врз животната средина, особено водата, воздухот, почвата, фауната и флората и пејзажот, како и сите ризици кои произлегуваат по здравјето на луѓето, предизвикани како резултат на управувањето со отпадот од екстрактивните индустрии.

64	<p>Директива 2000/60/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 23 октомври 2000 година за воспоставување рамка за акција на Заедницата во областа на политиката за води, изменета со Одлуката 2455/2001/ЕЗ и Директивите 2008/32/ЕЗ, 2008/105 /ЕЗ, 2009/31/ЕЗ, 2013/39/ЕУ и 2013/64/ЕУ</p>	Квалитет на води
----	---	------------------

Целта на оваа директива е да се воспостави рамка за заштита на внатрешните површински води, преодните води, крајбрежните и подземните води кои:

- спречува понатамошно влошување и го заштитува и подобрува статусот на водните екосистеми и, во однос на нивните потреби за вода, копнените екосистеми и мочуриштата директно во зависност од водните екосистеми;
- промовира одржливо користење на водата врз основа на долгорочна заштита на расположливите водни ресурси;
- има за цел засилена заштита и подобрување на водната средина, меѓу другото, преку конкретни мерки за прогресивно намалување на испуштањата, емисиите и загубите на приоритетните супстанции и престанок или постепено укинување на испуштањата, емисиите и загубите на приоритетните опасни супстанции;
- обезбедува прогресивно намалување на загадувањето на подземните води и го спречува нивното понатамошно загадување и
- придонесува за ублажување на ефектите од поплави и суши и со тоа придонесува за:
 - обезбедување на доволно снабдување со површински и подземни води со добар квалитет колку што е потребно за одржливо, урамнотежено и правично користење на водата,
 - значително намалување на загадувањето на подземните води,
 - заштитата на територијалните и морските води и
 - постигнување на целите на релевантните меѓународни договори, вклучително и оние кои имаат за цел да го спречат и елиминираат загадувањето на морската средина, со акција на Заедницата според член 16(3) за прекинување или постепено укинување на испуштањата, емисиите и загубите на приоритетни опасни материи, со крајна Целта е да се постигнат концентрации во морската средина во близина на позадинските вредности за природните супстанции и блиску до нула за вештачките синтетички супстанции.

65	Директива 91/271/ЕЕЗ на Советот од 21 мај 1991 година за третман на урбани отпадни води, изменета со Директивата 98/15/ЕЗ и Регулативите (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 1137/2008	Квалитет на води
<p>Оваа директива се однесува на собирање, третман и испуштање на урбани отпадни води и третман и испуштање на отпадни води од одредени индустриски сектори.</p> <p>Целта на Директивата е да се заштити животната средина од негативните ефекти на горенаведените испуштања на отпадни води.</p>		
66	Директива на Советот 98/83/ЕЗ од 3 ноември 1998 година за квалитетот на водата наменета за човечка исхрана, изменета со регулативите (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 596/2009	Квалитет на води
<p>Оваа директива се однесува на квалитетот на водата наменета за човечка исхрана.</p> <p>Целта на оваа директива е да го заштити човековото здравје од негативните ефекти на какво било загадување на водата наменета за човечка исхрана, со тоа што ќе се осигура дека е здрава и чиста.</p>		
67	Директива 91/676/ЕЕЗ на Советот од 12 декември 1991 година за заштита на водите од загадување предизвикано од нитрати од земјоделски извори, изменета со Регулативата (ЕЗ) 1882/2003 и (ЕЗ) 1137/2008	Квалитет на води
<p>Оваа директива има за цел:</p> <ul style="list-style-type: none"> - намалување на загадувањето на водите предизвикано или предизвикано од нитрати од земјоделски извори и - спречување на натамошно такво загадување. 		
68	Директива 2006/7/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 15 февруари 2006 година за управување со квалитетот на водата за капење и укинување на Директивата 76/160/ЕЕЗ, изменета со Регулативата (ЕЗ) 596/2009 и Директивата 2013/64/ЕУ	Квалитет на води
<p>Оваа директива утврдува одредби за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - следење и класификација на квалитетот на водата за капење; - управување со квалитетот на водата за капење; и - обезбедување информации на јавноста за квалитетот на водата за капење. <p>Целта на оваа директива е да се зачува, заштити и подобри квалитетот на животната средина и да се заштити здравјето на луѓето со дополнување на Директивата 2000/60/ЕЗ.</p> <p>Оваа директива се применува на секој елемент од површинските води каде што надлежниот орган очекува да се капат голем број луѓе и не наметнал трајна забрана за капење или не издал постојан совет против капење (во натамошниот текст: вода за капење). Тоа нема да се однесува на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - базени и спа базени; - ограничени води кои се предмет на третман или се користат за терапевтски цели; - вештачки создадени затворени води одвоени од површинските и подземните води. 		

69	<p>Директива 2006/118/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 12 декември 2006 година за заштита на подземните води од загадување и влошување</p>	
<p>Оваа директива утврдува конкретни мерки како што е предвидено во член 17(1) и (2) од Директивата 2000/60/ЕЗ со цел да се спречи и контролира загадувањето на подземните води. Овие мерки особено вклучуваат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - критериуми за проценка на добрата хемиска состојба на подземните води; и - критериуми за идентификација и пресврт на значајни и одржливи нагорни трендови и за дефинирање на појдовни точки за пресврт на трендовите. <p>Оваа Директива, исто така, ги надополнува одредбите за спречување или ограничување на внесот на загадувачки материи во подземните води веќе содржани во Директивата 2000/60/ЕЗ, и има за цел да го спречи влошувањето на статусот на сите подземни тела.</p>		
70	<p>Директива 2008/105/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 16 декември 2008 година за стандарди за квалитет на животната средина во областа на политиката на водите, изменување и последователно укинување на Директивите на Советот 82/176/ЕЕЗ, 83/513/ЕЕЗ, 84/156 /ЕЕЗ, 84/491/ЕЕЗ, 86/280/ЕЕЗ и изменување и дополнување на Директивата 2000/60/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот, изменета со директивата 2013/39/ЕУ</p>	Квалитет на води
<p>Оваа Директива утврдува стандарди за квалитет на животната средина (EQS) за приоритетни супстанции и одредени други загадувачи како што е предвидено во член 16 од Директивата 2000/60/ЕЗ, со цел да се постигне добар хемиски статус на површинските води и во согласност со одредбите и целите на член 4 од таа Директива.</p>		
71	<p>Директива на Комисијата 2009/90/ЕЗ од 31 јули 2009 година со која се утврдуваат техничките спецификации за хемиска анализа и мониторинг на статусот на водата, согласно Директивата 2000/60/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот.</p>	Квалитет на води
<p>Оваа Директива ги утврдува техничките спецификации за хемиска анализа и следење на состојбата на водата во согласност со член 8(3) од Директивата 2000/60/ЕЗ. Со него се воспоставуваат минимални критериуми за изведба за методите на анализа што треба да ги применуваат земјите-членки при следење на состојбата на водата, седиментот и биотата, како и правила за докажување на квалитетот на аналитичките резултати.</p>		
72	<p>Директива 2007/60/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 23 октомври 2007 година за проценка и управување со ризиците од поплави</p>	Квалитет на води
<p>Целта на оваа директива е да се воспостави рамка за проценка и управување со ризиците од поплави, со цел намалување на негативните последици по здравјето на луѓето, животната средина, културното наследство и економската активност поврзани со поплавите во Заедницата.</p>		

